

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

на тему

«Облік і аудит розрахунково-кредитних операцій»

Виконала: студентка групи ОО(з)-41

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Фернук Марія Мирославівна

Керівник: Шкроміда В.В.

Рецензент: Русин Р.С.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет Економічний

Кафедра Обліку і оподаткування

Освітній рівень «бакалавр»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Баланюк І.Ф.

(прізвище, ім'я, по батькові)

«30» вересня 2022 р.

Завдання

на дипломну роботу студента

Фернюк Марії Мирославівни

1. Тема роботи: «Облік і аудит розрахунково-кредитних операцій»

керівник роботи: Шкроміда Віталій Васильович, кандидат економічних наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2. Перелік питань, які потрібно розробити:

2.1. Дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій в умовах сучасного бізнесу.

2.2. Розгляд особливостей законодавства, що регулює питання обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій.

2.3. Вивчення теоретичних і практичних аспектів їх взаємозв'язку із стратегічним управлінням компанією.

Дата видачі завдання 07.10.2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретична частина	17.02.2023 р.	
2	Практична частина	16.03.2023 р.	
3	Висновки	18.04.2023 р.	
4	Подання дипломної роботи до кафедри	26.05.2023 р.	
5	Захист роботи в ПНУ	22.06.2023 р.	

Студент

Фернюк М.М

Керівник роботи

Шкромида В.В

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет

ВІДГУК
на бакалаврську роботу
студентки 4 курсу групи ОО(з)-41
Фернюк Марії Мирославівни
на тему: « Облік та аудит розрахунково-кредитних операцій»

Актуальність теми. У зв'язку зі зростанням обсягів та складності фінансових операцій актуальність обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій використовується для запобігання та уникання ризиків і проблем з оперативністю та безпекою. Наявність адекватної системи обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій сприяє забезпеченню довіри клієнтів та інвесторів до фінансових установ, що є фактором розвитку фінансового сектора.

Відповідність обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій міжнародним стандартам та нормативним актам сприяє інтеграції фінансових установ у глобальну економіку та забезпечення їх конкурентоспроможності.

Мета дослідження. Метою дослідження обліку і аудиту розрахунково-кредитних операцій є визначення сутті і ролі довгострокових та поточних кредитів в кредитній діяльності, вивчення законодавчої та нормативно-правової бази, а також надання практичних рекомендацій з обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій фінансової компанії.

Об'єктом дослідження є розрахунково-кредитні операції товариства з обмеженою відповідальністю «Ізі Кредит».

Практичне значення отриманих результатів. Реалізація розроблених пропозицій, в роботі дозволить оптимізувати та забезпечити правильний облік та аудит розрахунково-кредитних операцій на підприємстві.

Недоліки. Незважаючи на наукову і практичну цінність роботи, доцільним

було б більш ґрунтовніше висвітлити процеси бухгалтерського обліку що відбуваються на підприємстві. Однак дане зауваження має рекомендаційний характер та не знижує рівень виконання роботи.

Загальний висновок. Дипломна робота *Фернюк Марії Мирославівни* на тему: «Облік та аудит розрахунково-кредитних операцій» є завершеною, поглибленою, самостійно проведеним науковим дослідженням, за змістом і оформленням відповідає вимогам щодо таких робіт, допускається до захисту з позитивною оцінкою, а її автор заслуговує присудження кваліфікації «бакалавр» за спеціальністю «Облік і оподаткування». Оцінка: заслуговує оцінки «добре».

Науковий керівник:

Кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

В.В.Шкроміда

«26» травня 2023 р.

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

РЕЦЕНЗІЯ

на бакалаврську роботу
студентки 4 курсу групи ОО(з)-41
Фернюк Марії Миролавівни
на тему:

«Облік та аудит розрахунково-кредитних операцій»

Актуальність теми. Дипломна робота є самостійним змістовним і комплексним науковим дослідженням, яке присвячене актуальній темі «Облік та аудит розрахунково-кредитних операцій». Автор досліджує забезпечення правильного обліку та аудиту, що є основою для успішного управління бізнесом та його конкурентоспроможності. Актуальність питань бухгалтерського обліку та аудиту для розрахунково-кредитних операцій фінансових установ впливає з важливості забезпечення фінансової стабільності та надійності кредитної системи. З огляду на зростаючий обсяг і складність фінансових операцій, актуальність обліку та аудиту розрахункових і кредитних операцій використовується для запобігання та уникнення ризиків і проблем з точки зору ефективності та безпеки. Наявність належних систем обліку та аудиту платежів і кредитних операцій допомагає забезпечити довіру клієнтів та інвесторів до фінансових установ, що є фактором розвитку фінансового сектору.

Самостійні розробки і пропозиції автора. На базі ТОВ «Ізі Кредит» досліджено аспекти обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій та значення практичного досвіду у цій сфері.

Практичне значення отриманих результатів. Реалізація розроблених пропозицій, в роботі дозволить оптимізувати та забезпечити правильне використання документації та чітку організацію документообігу в системі

бухгалтерського обліку підприємства. Такі результати відбудуться, шляхом правильного впорядкування всього обліку і аудиту розрахунково-кредитних операцій. Практична значимість результатів дослідження полягає в можливості використання рекомендацій, висвітлених у кваліфікаційній роботі, комерційними підприємствами стосовно формування, організації та контролю обліку і аудиту розрахунково-кредитних операцій.

Загальний висновок і оцінка бакалаврської роботи. Бакалаврська робота *Фернюк Марії Мирославівни* тему: «Облік та аудит розрахунково-кредитних операцій» виконана відповідно до вимог кафедри обліку і оподаткування “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”, тому може бути допущена до захисту із позитивною оцінкою, а її автор заслуговує на присудження першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 "Облік і оподаткування".

Рецензент:

доцент, кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної кібернетики
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Русин Р.С.

«26» травня 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКОВО-КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ	
1.1 Економічна сутність розрахунково-кредитних операцій та їх значення для оборотності бізнесу	11
1.2 Класифікація зобов'язань у контексті розрахунково-кредитних операцій	18
1.3 Нормативно-правове регулювання обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій	22
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКОВО-КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ У ТОВ «ІЗІ КРЕДИТ»	
2.1 Організація обліку розрахунково-кредитних операцій на підприємстві	27
2.2 Методичні особливості обліку розрахунково-кредитних операцій	34
2.3 Відображення розрахунково-кредитних операцій у звітності підприємства	41
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ РОЗРАХУНКОВО-КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ У ТОВ «ІЗІ КРЕДИТ»	
3.1 Порядок проведення аудиту розрахунково-кредитних операцій	46
3.2 Аналіз стану розрахунково-кредитних операцій у контексті аудиторської перевірки	51
3.3 Шляхи забезпечення розрахунково-кредитної дисципліни на підприємстві	55
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність теми обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій фінансових установ виникає у важливості забезпечення фінансової стабільності та надійності кредитної системи. У зв'язку зі зростанням обсягів та складності фінансових операцій актуальність обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій використовується для запобігання та уникання ризиків і проблем з оперативністю та безпекою. Наявність адекватної системи обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій сприяє забезпеченню довіри клієнтів та інвесторів до фінансових установ, що є фактором розвитку фінансового сектора.

Відповідність обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій міжнародним стандартам та нормативним актам сприяє інтеграції фінансових установ у глобальну економіку та забезпечення їх конкурентоспроможності. Зважаючи на це обрана тема дипломної роботи є актуальною та такою що потребує подальшого дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження обліку і аудиту розрахунково-кредитних операцій є визначення сутті і ролі довгострокових та поточних кредитів в кредитній діяльності, вивчення законодавчої та нормативно-правової бази, а також надання практичних рекомендацій з обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій фінансової компанії та визначення шляхів їх вдосконалення.

Для досягнення поставленої мети дослідження розв'язані наступні завдання:

- вивчення економічної сутності розрахунково-кредитних операцій та важливість їх значення для оборотності бізнесу;
- вивчення класифікації зобов'язань в контексті розрахунково-кредитних операцій;
- ознайомлення з нормативно-правовим регулюванням обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій;

- ознайомлення з організацією обліку розрахунково-кредитних операцій на підприємстві;
- розглянути методичні особливості обліку розрахунково-кредитних операцій;
- вивчення відображення розрахунково-кредитних операцій у звітності підприємства;
- ознайомитися з порядком проведення аудиту, та проаналізувати стан розрахунково-кредитних операцій у контексті аудиторської перевірки;
- визначити основні шляхи забезпечення розрахунково-кредитної дисципліни на підприємстві.

Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних та практичних аспектів обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій фінансової компанії.

Об'єктом дослідження є розрахунково-кредитні операції товариства з обмеженою відповідальністю «Ізі Кредит».

Обсяг і структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, 3-х розділів, висновків та списку використаної літератури. Основний зміст роботи викладено на 68 сторінках, містить 14 таблиць, 1 рисунок та список використаних джерел, який складає 54 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКОВО-КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ

1.1 Економічна сутність розрахунково-кредитних операцій та їх значення для оборотності бізнесу

Ефективність функціонування реального сектора економіки багато в чому залежить від якісного стану фінансової системи країни, і, зокрема, від системи кредитування. В умовах економічної стабілізації кредит має стати найважливішим фактором подальшого розвитку економіки країни, оскільки він несе потужний заряд у вигляді додаткових ресурсів та дозволяє підприємствам і організаціям створити необхідні передумови для підвищення економічних потужностей.

Для розуміння сутності розрахунково-кредитних операцій варто розглянути поняття «кредит» як у теоретичному, так і в практичному рівні, адже означене явище має неоднозначний характер. Слово «кредит» походить від латинського «creditum», що означає «позика», «борг». Деякі науковці пов'язують його із «credos», тобто «вірю» [2].

Кредит виник на певному етапі розвитку людського суспільства. Спершу, як явище випадкове, зумовлене особливими відносинами між товаровиробниками – коли продавцю потрібно було продати продукцію, а в покупця не було грошей, щоб це купити. Виникла потреба в передачі продавцем покупцеві товару з відтермінуванням платежу, тобто у кредит.

У своєму першому прояві найдавнішим прототипом кредитних компаній можна вважати лихварство. Лихварство – надання позик під дуже високу відсоткову ставку. Ці позики могли мати одночасно як споживчий, так і продуктивний характер. У Стародавній Греції в IV ст. до н.е. були відомі випадки лихварських позик із сплатою більше 40% щомісяця (понад 480% річних). Згодом такі звичайні позики передбачали сплату від 62 до 900% річних.

У Київській Русі кредит існував поряд із готівковими грошима, але не набув великого поширення. В той час відсотки мали назву рези, рости, лихва, взвиття. З давніх часів у русичів існувала традиція давати речі на зберігання та

брати відсотки з грошей та речей, що позичаються. Найвизначнішим збірником стародавнього руського права, що регулював систему таких майнових відносин був звід законів – Руська Правда. У цьому законі були визначені три правила щодо позики майна під відсотки: договір про віддачу майна із прибутку чи грошей із відсотків мав укладатись при свідках; якщо борг становив більше 3-х гривень і при укладанні договору не було поставлено свідків, а борг не повертався, неправомірно було вимагати його повернення; якщо свідки під присягою показували на користь позивача, то він міг стягувати борг згідно з умовами договору [9].

Іншим історичним напрямком діяльності кредитних компаній є залучення коштів на депозитні рахунки. Так виникли ощадні установи. Першим законом про ощадні каси був англійський Білль для сприяння і підтримки діяльності ощадних компаній, ухвалений 11 червня 1817 року. На Західній Україні, у м. Львові започаткувала свою діяльність перша Галицька ощадна каса, гаслом якої було «Працой та зберігай». На відміну від західної частини України, на Сході ощадних кас було небагато і розміщувались вони переважно у найбільших містах. Спочатку такі ощадні каси виникали не як фінансові установи, а як благодійні, як комунальні установи чи державні інститути.

Історичною основою створення і діяльності кредитних установ є кредитна кооперація. Слово «кооперація» (від латинського «cooperatio») дослівно перекладається як «співпраця» і вживається в значенні «особлива форма організації праці, при якій певна кількість людей спільно бере участь у тому самому або в різних, але зв'язаних між собою, виробничих процесах» [26].

Принциповими особливостями кредитної кооперації є фінансовий, некомерційний та неприбутковий характер її діяльності. Історичний розвиток кооперативного руху можна поділити на шість основних етапів:

– 1-ий етап «Зародження». Батьківщиною виникнення кредитної кооперації вважається така країна, як Німеччина. На цьому етапі, а саме у 50-60-х роках XIX ст., кредитна кооперація почала з'являтися у різних країнах світу. У Великобританії створення кредитних компаній асоціюється із журналістом А.

Джарденом. У 1900 році він організував серед мешканців міста Лева невеличку кредитну компанію для стимулювання економічної та фінансової взаємодопомоги.

– 2-ий етап «Розквіт». Протягом 60-70-х років XIX ст. розпочали свою діяльність перші ощадно-позичкові товариства України: Гадяцьке (м. Гадяч), Врем'ївське (с. Врем'ївка), Обознівське (Обознівська волость), Петрівське (с. Петрівка). У 1887 році вже нараховувалось 36 ощадно-позичкових компаній. У 1890 році в Черніхові, що біля Кракова, був заснований, польським кооператором Ф. Стефанчиком, перший ощадно-позичковий кооператив на польських землях, пізніше він був керівником Бюро патронату ощадних і позичкових спілок при Крайовому відділі у Львові.

– 3-ій етап «Трансформація». Початком цього періоду стало набрання чинності закону, який вдосконалив положення про установи дрібного кредиту. За цим законом створювався центральний орган завідування усіма справами дрібних позик, який називався «Управління у справах дрібного кредиту». У роки Першої світової війни кредитна кооперація розширила сферу своєї діяльності як у містах, так і в деяких селах. Надавалися кредити для видачі позик під заставу хліба та зерна. Станом на 1910 рік в українських губерніях функціонувало 876 кредитних та 360 ощадно-позичкових компаній. З часом уряд прийняв загальний кооперативний закон «Положення про кооперативні товариства та їхні союзи». Цей закон скасовував усі існуючі на той час обмеження щодо організації і діяльності кооперативів та їхніх об'єднань. Завершальною подією цього етапу стало проголошення нової економічної політики. А разом із тим розпочався процес створення кооперативної кредитної системи радянської дійсності. У 1922 році був виданий статутний закон – Постанова ВУЦВК «Про кредитну кооперацію».

– 4-ий етап «Ліквідація». З приходом радянської влади та зі встановленням політики «воєнного комунізму» діяльність ощадно-позичкових компаній було реорганізовано, а згодом і забуто, що призвело до ліквідації кредитної кооперації через несумісність командно-адміністративної системи з демократичними

кооперативними принципами. У 1925 році було ухвалено Постанову «Про порядок ліквідації кооперативних організацій, об'єднання та їх розділ». На початку 30-х років вони повністю припинили своє існування.

– 5-ий етап «Відродження». Відродженню кооперативного руху сприяло прийняття нового Закону СРСР «Про кооперацію». Цей закон сприяв створенню «квазікооперативів», які значно змінювали уявлення про кооперацію. В Законі йшлося про поняття «кооператив» та «колективне підприємство» як про тотожні поняття.

– 6-ий етап «Модернізація». Цей етап слід розпочинати із здобуття Україною незалежності. Найважливішими датами становлення кредитної кооперації в незалежній Україні є створення нормативно-правової бази функціонування кредитних компаній та заснування Національної асоціації кредитних спілок України. Кредитні компанії все більше стають популярними серед фінансово-кредитних установ в Україні. Їх кількість постійно росте [31].

Сучасна епоха з усією гостротою поставила проблему суті і ролі кредиту. Це пов'язано з тим, що основною економічною функцією фінансових компаній є кредитування їх клієнтів. Від того, наскільки добре вони реалізують свої кредитні функції, багато в чому залежить економічний стан регіонів, що ними обслуговуються. Лише глибоке розуміння сутності кредиту дає можливість кредитним компаніям правильно реалізувати свої кредитні послуги. Кредити сприяють появі нових підприємств, збільшенню кількості нових робочих місць, будівництву об'єктів соціального та культурного призначення, а також забезпечують економічну стабільність. Кредити становлять близько 50% всіх активів фінансових компаній і забезпечують 2/3 усіх доходів. Вони є найбільш прибутковою, але в той час й найбільш ризиковою частиною активів.

У світовій практиці саме з кредитуванням пов'язана значна частина прибутку фінансових компаній. Водночас кредитування є однією з найризикованіших операцій. Це пояснюється як самою природою кредиту, так і тим, що ця операція посідає важливе місце в балансах більшості фінансових компаній [45].

Категорія кредиту так чи інакше розглядається економічною наукою як відносини про надання позики однією особою іншій, що засновані на довірі та передбачають повернення у певний строк зі сплатою ціни за користування. Базові ознаки, що притаманні кредитним відносинам, зображені на рис. 1.1.

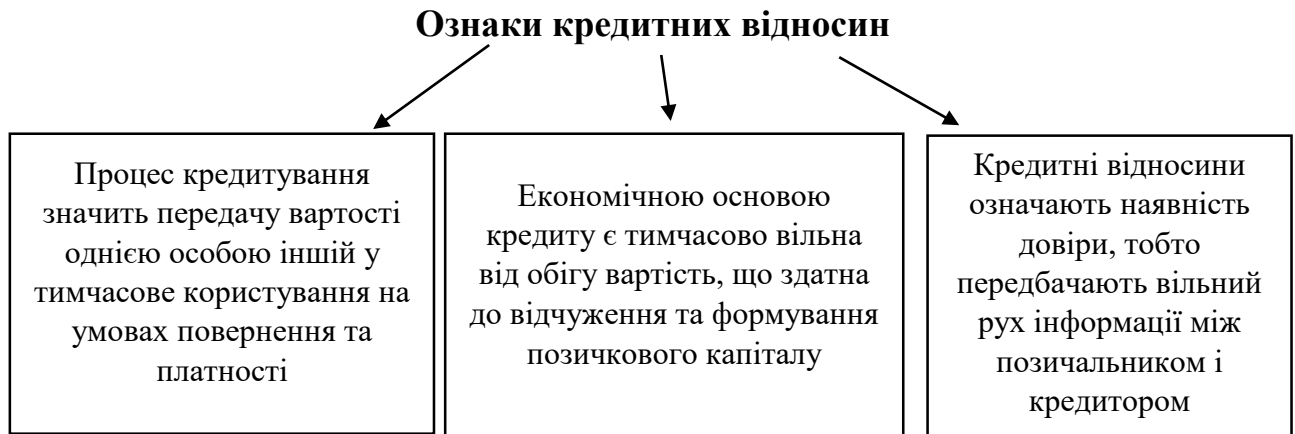

Рис. 1.1. Ознаки кредитних відносин

М.Г. Дмитренко та В.С. Потлатюк, розглядаючи поняття кредитної діяльності, ототожнюють його з кредитним потенціалом, кредитними відносинами, кредитуванням, кредитними ресурсами, але не дають власного визначення цього поняття. Ці автори обмежуються загальними визначеннями поняття, акцентуючи увагу на ролі кредитного потенціалу у кредитній діяльності. З однієї сторони, кредитний потенціал має визначати «економічно обґрунтовані межі використання мобілізованих джерел грошових коштів для надання кредиту і здійснення інших операцій, а з іншої – кредитний потенціал відображає величину мобілізованих коштів за мінусом загального резерву ліквідності». Таким же чином подано і суть самого поняття «кредит»: «кредит – це форма прояву кредитних відносин, форма руху позичкового капіталу; кредит – це форма перерозподілу тимчасово вільних коштів з метою їх ефективного використання; кредит – це грошовий капітал банку у грошовій формі, що передається у тимчасове користування на умовах повернення, строковості, платності та забезпеченості». [1]

Кредит – це економічні відносини між суб'єктами ринку з приводу перерозподілу вартості на засадах повернення, строковості і платності.

Характерними ознаками кредиту є те, що позичальниками, виступають суб'єкти господарювання, а кредиторами – кредитні установи; гроші, надані в позику, використовуються позичальником як капітал (на виробничі потреби), джерелом позикового відсотка є прибуток на позичені кошти.

Суб'єкти кредиту: кредитор – сторона, що передає вартість у грошовій формі чи натуральній формі іншому суб'єкту ринкових відносин на засадах повернення, строковості і платності; позичальник – сторона, що одержує позику.

Об'єктом кредитних відносин переважно виступають гроші, як загальний ресурс, за який можна придбати всі інші можливі ресурси.

У структурі активних операцій традиційно найбільшу питому вагу займають кредитні операції, які перебувають у центрі уваги науковців та банкірів, адже кредитування завжди було й залишається пріоритетною економічною функцією фінансових компаній.

Проблеми кредитних операцій і кредитування, питання організації та методики обліку кредитних операцій, приведенню їх у відповідність з міжнародними нормами, правилами та принципами досліджували такі учені-економісти, як: О.В. Васюренко, А.М. Мороз., Г.С. Панов, Я.І. Чайковский, О.В. Дзюблюк, О.В. Зіміна, А.Г. Загородній, С.К. Соломин, М.І. Савлук, І.М. Лазепко, А.М. Герасимович, В.І. Волохов, В.І. Колесников, Л.П. Кроливецька, Т.М. Вітлінський, та ін. Також дані проблеми розглядалися і в роботах зарубіжних учених, таких як: Б. Бухвальд, Деріх Ханс-Ульріх, Ю. Зайтц, Ф. Котлер, З. де Куссерг, Же.-Ж. Ламбен, Б. Маруа, Д. Норкотт, М. Портер, П. Роуз, Дж. Еванс та ін.

Як у світовій, так і у вітчизняній економічній літературі немає єдиного підходу щодо визначення поняття «кредитні операції». Тому розглянемо найпопулярніші з них.

Таблиця 1.1

Визначення категорії «кредитні операції» в науковій літературі

Джерело	Визначення категорії
---------	----------------------

А.Г.Загородній [2]	Кредитна операція – договір про надання кредиту, супроводжуваний записами в рахунках з відповідними відображеннями у балансах кредитора та позичальника.
М. І. Савлук, А.М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін. [3]	Кредитні операції полягають у проведенні комплексу дій, пов'язаних з наданням і погашенням кредитних позичок.
В. І. Волохов [4]	Кредитні операції– сукупність дій, спрямованих на забезпечення всіх етапів кредитного процесу й подальше відображення їх результатів у бухгалтерському обліку кредитних компаній

Основними ознаками відносин, що становлять сутність кредитно-розрахункових операцій, є:

- учасники кредитних відносин мають бути економічно самостійними, тобто бути власниками певної маси вартості і вільно нею розпоряджатися; функціонувати на основі самодостатності та самоокупності; нести повну економічну відповідальність за своїми зобов'язаннями;
- кредитні відносини є добровільними та рівноправними. Тільки за цих умов вони будуть взаємовигідними і зможуть розвиватися по висхідній лінії;
- кредитні відносини не мають змінювати власника цінностей, з приводу яких вони виникають. Кредитор залишається власником переданої в борг вартості, а позичальник одержує її лише у тимчасове розпорядження, після чого повинен повернути власникові;
- кредитні відносини є вартісними, оскільки вони виникають у зв'язку з рухом вартості (грошей чи матеріальних цінностей);
- нееквівалентність кредитних відносин значно посилює в механізмі їх реалізації роль чинника платності, за яким позичальник має повернути власникові більшу масу вартості, ніж сам одержує від нього.

У сучасному господарському середовищі бізнес компанії часто стикаються з потребою в додаткових фінансових ресурсах для розвитку своїх проєктів та забезпечення стабільного функціонування. Одним із ефективних засобів для отримання таких ресурсів є кредитні операції. Розглянемо важливість кредитних операцій для бізнесу та їх позитивний вплив на розвиток підприємств.

Забезпечення поточної діяльності: кредитні операції дозволяють бізнесу отримувати витрати на забезпечення поточної діяльності, включаючи виплату

заробітної плати працівникам, закупівлю сировини чи матеріалів, оплату комунальних послуг тощо. Це остаточно збереже стабільність і продовжить нормальне функціонування підприємства навіть у разі, якщо власних фінансових ресурсів недостатньо [53].

Кредитні операції також можуть використовуватися для покриття тимчасових фінансових потреб бізнесу. Це може включати забезпечення оборотного капіталу, оплату невідкладних рахунків та податків, покриття непередбачуваних витрат та вирішення інших короткострокових фінансових проблем. Кредитні операції дозволяють швидко та ефективно уникнути затримок у роботі та зберегти репутацію бізнесу.

Таким чином, дослідивши економічну сутність та значення розрахунково-кредитних операцій робимо висновок, що кредитування завжди було й залишається пріоритетною економічною функцією фінансових компаній, а кредитні операції мають великий позитивний вплив на розвиток підприємства та для забезпечення його поточної діяльності.

1.2 Класифікація зобов'язань у контексті розрахунково-кредитних операцій

В процесі організації обліку кредитних операцій важливим завданням є підготовка оперативної інформації про розмір позикових коштів, графіки їх повернення та наявні грошові ресурси. Джерелом для всіх цих даних є бухгалтерські документи, систематизація та узагальнення яких дозволять отримати необхідні результати. А з метою належної організації обліку та аудиту і для кращого розуміння сутті важливо вміти правильно класифікувати зобов'язання у контексті розрахунково-кредитних операцій.

Класифікація кредитних операцій – це оцінка рівня ризику за кожною такою кредитною операцією з урахуванням фінансового стану позичальника, стану обслуговування позичальником кредитної заборгованості та рівня забезпечення кредитної операції [49].

Всі кредитні операції класифікуються в залежності від рівня ризику поділяються на «стандартні», «під контролем», «субстандартні», «сумнівні» та «безнадійні».

«Стандартні» кредитні операції – це операції, за якими кредитний ризик є незначним або мінімальним і становить 1 відсоток чистого кредитного ризику.

«Під контролем» – це кредитні операції, за якими кредитний ризик є незначним, але може збільшитися внаслідок виникнення несприятливої для позичальника ситуації та становить 5 відсотків чистого кредитного ризику.

«Субстандартні» кредитні операції – це кредитні операції, за якими кредитний ризик є значним і надалі може збільшуватись та становить 20 відсотків чистого кредитного ризику, а також є ймовірність несвоєчасного погашення заборгованості в повній сумі та в строки, що передбачені кредитним договором.

«Сумнівні» кредитні операції – це операції, за якими виконання зобов'язань з боку позичальника або контрагента в повній сумі (з урахуванням фінансового стану позичальника та рівня забезпечення) під загрозою, ймовірність повного погашення кредитної заборгованості досить низька та становить 50 відсотків чистого кредитного ризику.

«Безнадійні» кредитні операції – це кредитні операції, імовірність виконання зобов'язань за якими з боку позичальника чи контрагента (з урахуванням фінансового стану позичальника та рівня забезпечення) практично відсутня, ризик за такими операціями дорівнює сумі заборгованості за ними [33].

Згідно П(С)БО 2 «Баланс» кредити розглядаються як складова зобов'язань. Зобов'язання - це заборгованість підприємства, що виникла, внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди [18].

Кредити можна класифікувати за багатьма ознаками та критеріями. Розглянемо деякі з них.

Таблиця 1.2

Класифікація кредитів відповідно до обраного критерію

Критерій класифікації	Види кредитів відповідно до обраного критерію
За терміном надання	• Короткострокові • Середньострокові • Довгострокові
За строками користування	• Строкові • До запитання • Прострочені • Відстрочені (продовжані)
В залежності від кількості кредиторів	• Кредити, які надаються одним банком • Консорціальні кредити • Паралельні кредити
За методами надання	• У разовому порядку • Відповідно до відкритої кредитної лінії • Гарантійні
За видом	• Фінансовий • Кредит під цінні папери • Банківський • Комерційний • Державний • Іпотечний • Лізинговий
За формою	• Товарний • Готівковий (споживчий)

Короткострокові кредити – це кредити що надаються до 1 року, у разі тимчасових фінансових труднощів, які можуть виникнути у зв’язку із витратами виробництва та обігу, не забезпечених надходженнями коштів у відповідні періоди.

Середньострокові кредити – це кредити, що надаються до 3-х років, на оплату обладнання, поточні витрати та на фінансування капітальних вкладень.

Довгострокові кредити – це кредити які надаються на термін понад 3 роки, для формування основних фондів. Об’єктами кредитування можуть бути капітальні витрати на реконструкцію, модернізацію та розширення вже діючих основних фондів, на нове будівництво чи на приватизацію тощо.

Строкові – це кредити, надані на визначений у договорі строк.

Кредити до запитання – це кредити, що надані на невизначений строк і які на вимогу кредитодавця мають бути повернені у визначений ним час.

Прострочені – це кредити, строк погашення, встановлений кредитним договором, минув.

Відстрочені – це кредити, стосовно яких на основі клопотання позичальника строки погашення можуть бути перенесені на більш пізній строк.

Кредити, що надаються одним банком – кредити надані одним банком.

Консорціальні кредити – це кредити, що надані консорціумом банків.

Одноразове повернення позики – одноразова плата по контракту позичальника за рахунок кредитних коштів банком чи перерахування всієї суми кредиту на розрахунковий рахунок позичальника.

Кредитна лінія – це письмова угода між кредитною компанією і потенційним позичальником, у якій вказано термін та умови надання кредиту на перспективу.

Суть гарантованого кредиту полягає у наданні кредитором зобов'язання надати позичальнику кредит у певній сумі та протягом конкретного періоду часу у разі виникнення у клієнта (позичальника) потреби у позичкових коштах.

Фінансовий кредит – це надання коштів кредитною установою чи небанківською фінансовою установою в позику на певний термін для цільового використання та під відсотки [23].

Кредит під цінні папери, що засвідчують відносини позики – це кошти, які залучаються підприємством-боржником від інших юридичних або фізичних осіб шляхом випуску (емісії) і продажу облігацій згідно чинного законодавства.

Банківський кредит – це економічні відносини між кредитором і позичальником з приводу надання коштів підприємству на умовах терміновості, платності, повернення та матеріального забезпечення. Банківський кредит надається суб'єктам господарювання всіх форм власності та на умовах, передбачених кредитним договором.

Комерційний кредит – це така товарна форма кредиту, яка визначає відносини з питань перерозподілу матеріальних фондів і характеризує кредитну угоду між двома суб'єктами господарської діяльності: підприємством-постачальником (кредитором), який надає відстрочку платежу за свій товар і

підприємством-покупцем (позичальником), який зобов'язується сплатити заборгованість.

Державний кредит – відображає кредитні відносини, які виникають щодо акумуляції державою коштів на засадах зворотності для фінансування державних витрат.

Іпотечний кредит – це особливий вид економічних відносин з приводу надання кредитів під заставу нерухомого майна. Кредиторами з іпотеки можуть бути іпотечні банки, спеціальні іпотечні компанії, а також комерційні банки.

Лізинговий кредит – це відносини між юридично самостійними особами з приводу передачі в оренду знарядь та предметів праці, а також фінансування придбання рухомого й нерухомого майна на певний визначений строк.

Товарний кредит – це кредит, виникає в розрахунку за матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуги. Вони передаються у власність підприємства-боржника на умовах угоди, що передбачає відстрочення кінцевого розрахунку на певний строк та під відсоток. Товарний кредит передбачає передання права на товар покупцеві в момент підписання договору або в момент фактичного отримання товарів, робіт чи послуг, незалежно від часу погашення заборгованості [34].

Готівковий (споживчий) кредит – це надання грошових коштів кредитором приватній особі на її особисті потреби (не пов'язані з комерційною діяльністю).

Отже, можемо зробити висновок що в управлінні кредитними ризиками чималу роль відіграє класифікація кредитів, або рейтингова система, а також формування резерву на покриття збитків від кредитів. Це питання в будь-якій країні знаходиться під пильною увагою менеджменту банків, банківських аудиторів і органів з нагляду.

1.3 Нормативно-правове регулювання обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій

Вагомий вплив на розвиток системи кредитування має встановлене нормативно-правове забезпечення, що регулює організаційну та методичну складові процесів кредитних установ та їх практичні аспекти діяльності. Зважаючи на широкий спектр питань, що охоплює нормативно-правове забезпечення діяльності кредитних установ розглянемо його в напрямках регулювання обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій [47].

Розглядаючи нормативно-правове забезпечення кредитних операцій необхідно враховувати вимоги міжнародних стандартів, що регламентують методичні основи формування інформації в бухгалтерському обліку про кредитні операції: МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання»; МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи» та МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації». Так, МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» містить вимоги стосовно розкриття інформації про кредити, заставу, резерви, доходи і витрати, пов'язані з кредитами, кредитні ризики. Облік доходів та витрат банку від кредитних операцій, регулюється постановою «Про затвердження правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України» № 255 [37]. Основним нормативним документом, згідно з яким кредитні установи в обов'язковому порядку здійснюватимуть розрахунок розміру кредитного ризику є постанова № 351 «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними операціями». Цей законодавчий акт сумісний зі стандартом МСФЗ 9 (Фінансові інструменти), який вимагає від кредитних компаній точної оцінки очікуваних збитків за фінансовими інструментами та є здійснений на світовому рівні з 01.01.2018 та замінює МСБО 39 «Фінансові інструменти: визначення та оцінка» [50].

Діючі в Україні нормативно-правові акти, що затверджують та визначають організаційні, методичні та інші особливості ведення бухгалтерського обліку у кредитних установах зображені у таблиці 1.3

Таблиця 1.3

**Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку у
кредитних установах**

№	Рівень	Нормативно-правові документи
1	Загальнодержавний блок нормативно-правового регулювання	
1.1	I Рівень	– Конституція України; – Цивільний кодекс України; – Господарський кодекс України; – Податковий кодекс України; – Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [10] – Закон України «Про кредитні спілки» – Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»
1.2	II Рівень	– Постанова КМУ «Про затвердження Порядку подання фінансової звітності»; – Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні»;
1.3	III Рівень	– НП(С)БО; – П(С)БО; – МСФЗ; – МСБО; – Наказ МФУ № 302 «Про примітки до річної фінансової звітності»; – Наказ МФУ №291 від «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування».
1.4	IV Рівень	– Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 18.12.2003 р. № 171 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо ведення бухгалтерського обліку кредитною спілкою та об'єднаною кредитною спілкою» [12] – Рішення АПУ «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо проведення аудиту фінансової звітності кредитних спілок відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» № 260/6 від 01.11.2012р.; – Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 25 грудня 2003 року N 177 «Про затвердження Порядку складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг» [14].
2	Підприємницький блок нормативно-правового регулювання	
2.1	V Рівень	– Наказ про облікову політику у КС; – Накази, рішення, розпорядження щодо ведення бухгалтерського обліку та складання звітності у кредитній спілці.

Отже, чинні законодавчі та нормативні акти можна згрупувати у два основні блоки:

- перший – загальнодержавний,
- другий – підприємницький.

Відповідно до чинного законодавства кредит – це будь-яке зобов’язання надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов’язання придбати право на вимогу боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов’язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов’язання на сплату відсотків та інших зборів з такої суми [51].

У таблиці 1.4. здійснимо дослідження нормативно-правового забезпечення обліку та аудиту кредитних операцій підприємства.

Таблиця 1.4

Нормативно-правове забезпечення обліку та аудиту кредитних операцій підприємства

Документ	Зміст документа	Сфера використання
Конституція України. Прийнята Верховною Радою України від 28.06.1996 р., зі змінами та доповненнями.	Проголошені нормативно-правові засади суб’єктів підприємницької діяльності.	Забезпечення діяльності підприємств та кредитних компаній.
Податковий кодекс України № 2756-VI від 02.12.2010, зі змінами та доповненнями.	Регулює особливості визначення бази оподаткування.	Визначення бази оподаткування.
Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996 від 16 липня 1999 р., зі змінами та доповненнями.	Визначає нормативно-правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.	Організація бухгалтерського обліку, аудиту та складання фінансової звітності.
Про банки і фінансову діяльність: Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р.	Визначає структуру банківської системи, економічні, організаційні і правові засади створення, діяльності, реорганізації і ліквідації фінансових компаній.	Забезпечення організації діяльності банків та кредитної системи в Україні.
Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджено наказом Міністерства фінансів	Визначає мету, склад та принципи підготовки фінансової звітності, вимоги до визнання і розкриття її елементів.	Порядок складання фінансової звітності у бухгалтерському обліку.

України № 73 від 07.02.2013р.		
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». Затверджено наказом Мінфіну України № 73 від 08.10.99 р.	Визначає методологічні засади формування у обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності.	Облік дебіторської заборгованості.
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання». Затверджено наказом Мінфіну України № 20 від 31.01.00 р.	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та суть її розкриття у фінансовій звітності.	Облік зобов'язань.

З вище сказаного можна зробити висновок, що нормативно-правове поле бухгалтерського обліку кредитних установ є багаторівневим, та характеризується значною кількістю нормативних документів.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКОВО-КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ У ТОВ «ІЗІ КРЕДИТ»

2.1 Організація обліку розрахунково-кредитних операцій на підприємстві

В процесі організації обліку кредитних операцій важливим завданням є підготовка оперативної інформації про розмір позикових коштів, графіки їх повернення та наявні грошові ресурси. Джерелом для всіх цих даних є бухгалтерські документи, систематизація та узагальнення яких дозволяють отримати необхідні результати. Тому основними напрямками організації облікового процесу кредитних операцій є:

- розробка документообігу з бухгалтерського обліку кредитних коштів;
- організація контролю за своєчасністю та повнотою сплати кредитних зобов'язань;
- розрахунок капіталізованих і не капіталізованих фінансових витрат.

Дослідження обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій проведено на прикладі фінансово-господарської діяльності Товариства з обмеженою відповідальністю «Ізі Кредит» (далі по тексту ТОВ «Ізі Кредит»), де є всі можливості втілення означених питань з урахуванням галузевої приналежності.

ТОВ «Ізі Кредит» це фінансова компанія, яка пропонує швидкі кредити готівкою, що входить до міжнародної фінансової групи Holding Management Group, і зберігає лідируючі позиції на ринку споживчих кредитів України протягом 11 років. ТОВ «Ізі Кредит» була заснована материнською компанією-засновником АТ «Ізі Асет Менеджмент», що почала своє існування в Болгарії в 2005 році.

В середині 2015 р. АТ «Ізі Асет Менеджмент» прийняла рішення про створення Менеджмент Файненшіал Груп (МФГ). Основною метою якої є об'єднання провідних компаній в області небанківських фінансових послуг. У Групи МФГ амбіційні плани ствердження себе як одного з найшвидших

постачальників фінансових послуг в Центральній і Східній Європі завдяки досвіду і бізнес-моделі компаній. Деякі з них з більш ніж 10 річною історією в області фінансових послуг з 6000 співробітниками в 270 офісах в Болгарії, Україні, Румунії, Польщі та Македонії.

З 2008 року ТОВ «Ізі Кредит» в Україні видала понад 250 000 кредитів перекредитувавши більше 220 000 клієнтів. Це люди різного соціального статусу, статі і віку. Вони використовують кредити для різних цілей: від ремонту і придбання техніки до поповнення оборотного капіталу і оплати рахунків. Компанія завжди готова простягнути руку допомоги клієнтам.

Місія, цілі та цінності відображають інтереси і потреби клієнтів, співробітників і партнерів. Місія – кожен повинен мати можливість отримати фінансову допомогу в будь-який момент. Цілі – стати глобальним постачальником фінансових послуг і зайняти лідируючу позицію на ринку споживчого кредитування. До цінностей відносять:

- це співробітники. Компанія знаходить, вибирає і працює тільки з кращими. Це клієнти. Компанія вірить, що кожен має право отримати якісні фінансові послуги.

- це послуги. Завжди дотримується високих стандартів якості.

- це комунікація. Відкрита і чесна в суспільстві і на всіх рівнях в компанії.

Бізнес-модель заснована на тому, що компанія надає швидкі кредити готівкою і проводить обслуговування вдома у клієнта. Головним пріоритетом є клієнти, а місія – зробити їх щасливими. Це ключ до успіху компанії. Саме тому клієнти повертаються до в компанію знов і знов!

ТОВ «Ізі Кредит» завжди підтримує соціально орієнтовані ініціативи, і цього року може впевнено заявити про себе як про соціально відповідальну компанію.

В Україні відкрито понад 60 філій у кожному куточку країни. В ТОВ «Ізі Кредит» працює понад 1000 співробітників, кожен з яких робить свій невеликий вклад в економіку нашої держави. Організаційна структура компанії складається з багатьох елементів, які тісно співпрацюють одні з одним. В рамках

організаційної структури відбувається рух потоків інформації і прийняття управлінських рішень, у чому беруть участь менеджери всіх рівнів, категорій і професійної спеціалізації.

Одним з найважливіших ланок організаційної структури ТОВ «Ізі Кредит» є – бухгалтерія, яка і займається обліком та аудитом розрахунково-кредитних операцій.

Головний бухгалтер ТОВ «Ізі Кредит» відповідає за встановлення єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку. Забезпечує контроль і відображення на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій з метою виявлення і мобілізації внутрішньогосподарських резервів, надає оперативну інформацію, складає у встановлені терміни зведену бухгалтерську звітність по фінансовій компанії. Забезпечує дотримання встановлених правил проведення інвентаризації грошових коштів, товарно-матеріальних цінностей, основних фондів, розрахунків та платіжних зобов'язань.

Головний бухгалтер приймає участь у вирішенні всіх фінансових питань в частині планування, аналізу і контролю, підписує разом з директором кредитної установи документи, що є підставою для приймання і видачі товарно-матеріальних цінностей та коштів, а також розрахункові та кредитні зобов'язання. Вказані документи без підпису головного бухгалтера вважаються недійсними і до виконання не приймаються. Головний бухгалтер готує керівнику кредитної установи доповідні записки, проекти наказів та розпоряджень з бухгалтерських та фінансових питань.

Бухгалтерський облік в фінансовій компанії автоматизований та здійснюється в програмному середовищі «Е-check». На підставі згрупованих даних первинних документів усі господарські операції вносяться у програму щоденно або в міру надходження первинних документів. Ведеться синтетичний та аналітичний обліки інформації про наявність, стан і використання господарських засобів та джерел їхнього формування. Відомості щомісячно закривають та їхні підсумки переносяться у Головну книгу, яку відкривають кожного року.

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві здійснюється згідно наказу «Про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику ТОВ «Ізі Кредит» від 29.01.2008 року № 5 [48].

Процедура обліку кредитних операцій визначаються в обліковій політиці підприємства. При цьому обліковий процес забезпечує єдину методологію синтетичного і аналітичного обліку, а також узагальнення інформації для прийняття управлінських рішень та складання як внутрішньої, так і зовнішньої звітності.

Організація системи бухгалтерського обліку в кредитній установі здійснюється згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» та відповідно до П(С)БО.

Первинним обліково-процедурним процесом в системі бухгалтерського обліку діяльності фінансової компанії ТОВ «Ізі Кредит» є документування [54]. У функціональній структурі бухгалтерського обліку документування відіграє не лише економічну, а й юридичну роль. Які впливають із безпосередніх функцій бухгалтерських документів – контрольної, аналітичної, захисної, інформаційної, доказової, організаційної, управлінської та соціальної. У фінансовій сфері, якій притаманні значні ризики шахрайства, зловживання пов'язані насамперед з підробленням первинних облікових документів під час отримання чи видачі готівки. Тому питання документування є надзвичайно важливим в організації бухгалтерського обліку кредитної установи [25].

В системі бухгалтерського обліку документування виконує низку важливих функцій – контрольну, аналітичну, захисну, інформаційну, доказову, організаційну, управлінську, соціальну. З погляду посилення інформаційної та контрольної функцій бухгалтерського обліку, всі вказані функції документування є дуже важливими. Однак, зважаючи на проблеми розвитку кредитних компаній, механізми шахрайства в їх системі та подальші судові процеси, контрольна, захисна та доказова функції документів набувають особливої гостроти та актуальності. З цього приводу такі вчені як, С. Ф. Легенчук, К. О. Вольська та О. В. Вакун стверджують: «Наскрізно у всі часи є

доказова функція первинних документів, адже останні є підставою для здійснення облікових записів і виступають доказами у суді» [5]. Неможливо не погодитись з думками інших науковців, зокрема Н. А. Леонтьєва «документи разом з тим дають можливість виявляти випадки крадіжок та зловживань, викриваючи недобросовісність окремих працівників до суспільної власності» [6] та А. В. Курапова «на тих підприємствах, де цій ділянці роботи (мається на увазі впорядкування документообігу) не приділяється належної уваги неминуче виникають втрати, недостачі та крадіжки матеріальних та грошових коштів», на яких також акцентується увага в праці [7]. Таким чином, при формуванні системи документообігу фінансової компанії ТОВ «Ізі Кредит» важливим є забезпечення не лише своєчасності, об'єктивності, повноти відображення інформації про господарські операції у первинних документах, тобто інформативності таких документів, але і їхньої доказовості з урахуванням усіх юридичних аспектів С. Ф. Легенчук, К. О. Вольська та О. В. Вакун вказують, що визначення доказової бази первинних документів має передбачати:

- встановлення обґрунтованості здійснення факту господарського життя (існування підстав для здійснення господарської операції);
- визначення логічності та доцільності фактів господарського життя, зафіксованих у первинних документах;
- перевірки наявності відображення даних первинних документів в облікових реєстрах чи інших документах;
- підтвердження відсутності відхилень між даними первинних документів і фактичними даними щодо господарського стану підприємства [5].

Окрім того, що доказовість первинних документів забезпечує необхідний рівень надійності обліково-звітних даних кредитної компанії, у процесі встановлення такої доказовості можуть бути виявлені ознаки шахрайських схем. Тому в процесі контролю своєї діяльності чи інвентаризації свого майна і капіталу у таких топологічних ділянках бухгалтерського обліку, як грошові кошти, дебіторська і кредиторська заборгованості ТОВ «Ізі Кредит» доказовість первинних документів має неодмінно бути перевірена і підтверджена [17].

З урахуванням того, що ТОВ «Ізі Кредит» належать до фінансової організації, найбільшої актуальності набуває забезпечення достатнього рівня платоспроможності, для чого найдоцільніше є формування грошових резервів. Якщо резерви капіталу створюють для управління ризиками кредитних спілок за активними операціями (неповернення позичальниками виданих їм кредитів, виникнення безнадійних боргів інших дебіторів тощо), то грошові резерви – для страхування ризиків за пасивними операціями (забезпечення ліквідності заборгованості за залученими депозитами та зворотними внесками членів кредитних спілок до їх пайового та додаткового капіталу тощо). Очевидно, що компанія планує виплати, пов'язані з плановим поверненням депозитів. Але позапланові виплати депозитів на вимогу членів кредитних спілок, а також повернення їм зворотних внесків до пайового і додаткового капіталу можуть обумовити касові розриви у зв'язку з недостатнім обсягом ліквідних засобів та погіршити рівень платоспроможності. Саме для таких випадків і доцільно формувати грошові резерви – резерв забезпечення ліквідності покриття заборгованості за залученими депозитами та резерв забезпечення ліквідності покриття заборгованості за залученими зворотними внесками у пайовий і додатковий капітал.

Види резервів ТОВ «Ізі Кредит»:

1. Резерви капіталу (резерви за активними операціями):
 - Резервний капітал;
 - Резерв забезпечення покриття втрат від неповернених позичок;
 - Резерв забезпечення покриття втрат від сумнівних боргів за іншими активними операціями (крім кредитних операцій);
2. Грошові резерви (резерви за пасивними операціями):
 - Резерв забезпечення ліквідності покриття заборгованості за залученими депозитами;
 - Резерв забезпечення ліквідності покриття заборгованості за залученими зворотними внесками у пайовий і додатковий капітал [8].

Для бухгалтерського обліку грошових резервів компанія використовує рахунки обліку грошових коштів залежно від видів банківських рахунків, на яких такі резерви акумулюють і утримують.

Враховуючи всі вищенаведені погляди, вважаємо що організація бухгалтерського обліку на підприємстві це система безперервних та цілеспрямованих заходів з розробки, впровадження, забезпечення, реалізації, та постійного вдосконалення системи бухгалтерського обліку найбільш економічно доцільним шляхом.

2.2 Методичні особливості обліку розрахунково-кредитних операцій

Методичні рекомендації регулятивного органу щодо базових засад організації обліку у ТОВ «Ізі Кредит» ґрунтуються на загальнодержавних базових регламентаціях методики облікових процесів. Тобто облік фінансово-господарських операцій компанії зорієнтований на загальний план рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств, затверджений Міністерством фінансів України.

Законом України «Про кредитні спілки» передбачено, що кредитна компанія зобов'язана вести оперативний і бухгалтерський облік результатів своєї діяльності, а також статистичну звітність та подавати її в установлених порядку та обсязі органам статистики. При цьому, бухгалтерський облік ТОВ «Ізі Кредит» веде згідно вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Положень (стандартів) бухгалтерського обліку [22].

Відповідно до цього закону, фінансова компанія зобов'язана вести облік за кожним кредитом. Вона контролює дотримання умов кредитних договорів, своєчасність та повноту платежів. У разі виявлення прострочення платежів, компанія вживає відповідних заходів до позичальника для своєчасного повернення коштів. Проте пропонована нормативними актами методика обліку кредитів не дає достатньої інформації про стан кредитної діяльності, оскільки

інформація, що відображається на рахунках для обліку кредитів, є досить узагальненою [1].

У відповідності до Методичних рекомендацій фінансова компанія веде аналітичний облік кредитів у розрізі дебіторів, видів заборгованості, термінів її виникнення та погашення. Проте процедура такого обліку не регламентується нормативними актами. Тому для таких цілей використовуються реєстри аналітичного обліку розрахунків за кредитами членам кредитних спілок. ТОВ «Ізі Кредит» відображає депозити і кредити в балансі за принципом історичної собівартості, нараховуючи при цьому резерв забезпечення покриття втрат від неповернених позичок.

Керуючись методичними рекомендаціями щодо ведення бухгалтерського обліку, для ведення бухгалтерського обліку ТОВ «Ізі Кредит» використовує такі рахунки та відкриває до них субрахунки, які представлені в табл. 2.1

Таблиця 2.1

**Рахунки бухгалтерського обліку, які використовує ТОВ «Ізі Кредит»
для відображення кредитних і депозитних операцій і операцій з ними
пов'язаних**

Синтетичні рахунки		Субрахунки другого порядку	
Код	Назва	Код	Назва
37	Розрахунки з різними дебіторами	373	Розрахунки за нарахованими доходами
		376	Розрахунки за кредитами членам кредитної спілки
		377	Розрахунки з іншими дебіторами
		378	Розрахунки за безнадійними кредитами
38	Резерв сумнівних боргів	381	Резерв забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів
48	Цільове фінансування і цільові надходження	481	Внески членів кредитної спілки до благодійного фонду
		482	Внески інших осіб до благодійного фонду
		483	Цільове фінансування з бюджетних та позабюджетних фондів
		484	Інше цільове фінансування та інші цільові надходження
61	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями 6	611	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в національній валюті
67	Розрахунки з учасниками	673	Розрахунки з членами кредитної спілки за нарахованою платою (процентами) на пайові внески
68		684	Розрахунки за нарахованими відсотками

	Розрахунки за іншими операціями	686	Розрахунки з членами кредитної спілки за внесками (вкладами) на депозитні рахунки
--	---------------------------------	-----	---

Фінансову основу діяльності ТОВ «Ізі Кредит» формують також внески (вклади) на депозитний рахунок – кошти в готівковій або у безготівковій формі, внесені до кредитної спілки її членами на договірних умовах, на визначений термін або без зазначення такого терміну і підлягають виплаті члену кредитної спілки відповідно до умов договору та законодавства України.

Методичні рекомендації щодо ведення бухгалтерського обліку фінансової компанії передбачають класифікацію депозитних внесків (вкладів) за двома ознаками:

1. Терміном залучення:
 - короткотермінові (до 3 місяців);
 - середньо-термінові (від 3 до 12 місяців);
 - довготермінові (понад 12 місяців);
2. Різновидом рахунку:
 - внесок на звичайний депозитний рахунок;
 - внесок на блокований депозитний рахунок [19].

Для обліку внесків (вкладів) членів кредитних спілок на депозитні рахунки згідно з Методичними рекомендаціями щодо ведення бухгалтерського обліку ТОВ «Ізі Кредит» використовує такі рахунки:

611/1 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в національній валюті перед членами кредитної спілки» – для обліку довготермінових депозитних вкладів, термін повернення яких зменшився до 12 місяців;

686 «Розрахунки з членами кредитної спілки по внесках (вкладах) на депозитні рахунки» – для обліку короткотермінових депозитних вкладів членів кредитних спілок;

688 «Розрахунки за зобов'язаннями, на які не нараховуються проценти» – для обліку депозитних вкладів членів кредитних спілок на блокованому рахунку;

689 «Розрахунки з особами, що припинили членство в кредитній спілці» – для обліку депозитних вкладів та інших внесків, а також нарахованих за ними процентами осіб, які припинили членство в кредитній спілці [30].

Також згідно з Методичними рекомендаціями щодо ведення бухгалтерського обліку, затвердженими Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 18.12.2003 р. № 171, для обліку вказаних резервів ТОВ «Ізі Кредит» використовує рахунки:

1. 38 «Резерв сумнівних боргів», з субрахунками:
 - 381 Резерв забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів;
2. 43 «Резервний капітал» з субрахунками:
 - 431 Резервний капітал, сформований за рахунок вступних внесків членів кредитної спілки;
 - 432 Резервний капітал, сформований за рахунок доходу кредитної спілки;
 - 433 Резервний капітал, сформований за рахунок інших джерел [42].

Методичні рекомендації щодо ведення бухгалтерського обліку Держфінпослуг для обліку нарахування процентів за користування кредитами членами кредитної спілки передбачають використання субрахунку 719 «Інші доходи від операційної діяльності» [36].

Для обліку доходів від реалізації послуг передбачено субрахунок 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг». За кредитом субрахунку 703 відображається збільшення доходу, за дебетом - списання у порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

Для обліку інших операційних доходів кредитної спілки використовується рахунок 71 «Інший операційний дохід» за такими субрахунками:

- 711 «Дохід від реалізації іноземної валюти»;
- 714 «Дохід від операційної курсової різниці»;
- 715 «Одержані штрафи, пені, неустойки»;
- 716 «Відшкодування раніше списаних активів»;
- 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості»;

718 «Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів»;

719 «Інші доходи від операційної діяльності».

Фінансові доходи обліковуються за такими рахунками і субрахунками:

72 «Дохід від участі в капіталі»

724 «Дохід на внески внесені до капіталу кооперативного банку та об'єднаної кредитної спілки»

73 «Інші фінансові доходи»

732 «Відсотки одержані»

733 «Інші доходи від фінансових операцій»

Для обліку інших доходів від звичайної діяльності передбачено рахунок 74 «Інші доходи» за такими субрахунками:

741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій»;

742 «Дохід від відновлення корисності активів»;

744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»;

745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»;

746 «Інші доходи від звичайної діяльності».

Таблиця 2.2

**Відображення доходів ТОВ «Ізі кредит» на рахунках
бухгалтерського обліку**

Зміст операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
Нараховано проценти за користування кредитом членом кредитної спілки	684 «Розрахунки за нарахованими процентами за кредитами»	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»
Відображено дохід від реалізації іноземної валюти	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	711 «Дохід від реалізації іноземної валюти»
Сплачено штрафні санкції за порушення строків платежу згідно з умовами кредитного договору	301 «Каса в національній валюті», 311 «Поточні рахунки в національній валюті»	715 «Одержані штрафи, пені, неустойки»
Зменшення суми сформованого резерву забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів	381 «Резерв забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів»	716 «Відшкодування раніше списаних активів»
Списано кредиторську заборгованість по закінченні строку позовної давності	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»,	717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості»

	68 «Розрахунки за іншими операціями»	
Безоплатно одержані оборотні активи	20 «Виробничі запаси», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»	718 «Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів»
Нараховно дохід на пайові внески, що внесені до капіталу	«Розрахунки за нарахованими доходами за внесками в капітал»	724 «Дохід на внески внесені до капіталу»
Відображено дохід від реалізації фінансових інвестицій (цінних паперів)	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій»
Відображено дохід від не операційної курсової різниці	312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»	744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»
Відображено дохід від цільового фінансування капітальних інвестицій	48 «Цільове фінансування і цільові надходження»	746 «Інші доходи від звичайної діяльності»
Списано доходи на фінансові результати	70, 71, 72, 73, 74	79 «Фінансові результати»

Облік витрат, які виникли в процесі провадження своєї діяльності протягом звітного періоду, здійснюється відповідно до П(С)БО 16 «Витрати».

Методичними рекомендаціями щодо ведення бухгалтерського обліку передбачено для обліку витрат використовувати рахунки класу 8 «Витрати за елементами» Плану рахунків бухгалтерського обліку. По дебету класу 8 відображається сума визнаних витрат, по кредиту – списання на субрахунок 79 «Результат фінансових операцій» [13].

Для обліку матеріальних витрат кредитною спілкою використовується рахунок 80 «Матеріальні витрати».

Для узагальнення інформації про витрати на оплату праці призначено рахунок 81 «Витрати на оплату праці» з субрахунками:

- 811 «Виплати за окладами й тарифами»;
- 812 «Премії та заохочення»;
- 813 «Компенсаційні виплати»;
- 814 «Оплата відпусток»;
- 815 «Оплата іншого невідпрацьованого часу»;
- 816 «Інші витрати на оплату праці».

Облік відрахувань на соціальні заходи здійснюється на рахунку 82 «Відрахування на соціальні заходи» за такими субрахунками:

822 «Відрахування на соціальне страхування»;

823 «Страхування на випадок безробіття»;

824 «Відрахування на індивідуальне страхування»;

Сума нарахованої амортизації відображається на рахунку 83 «Амортизація» з деталізацією по субрахункам:

831 «Амортизація основних засобів»;

832 «Амортизація інших необоротних матеріальних активів»;

833 «Амортизація нематеріальних активів».

Для обліку операційних витрат, що не відображаються на інших рахунках класу 8, призначено рахунок 84 «Інші операційні витрати», що має такі субрахунки:

841 «Витрати на розрахунково-касове обслуговування»;

842 «Витрати на оренду та утримання офісу»;

843 «Господарські витрати»;

844 «Витрати на обслуговування орендованих основних засобів»;

845 «Витрати на формування резерву забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів»;

846 «Оплата інформаційно – консультаційних послуг»;

847 «Витрати на відрядження»;

848 «Витрати на нарахування обов'язкових платежів»;

849 «Інші витрати» [16].

Облік неопераційних витрат здійснюється на рахунку 85 «Інші затрати». Методичними рекомендаціями щодо ведення бухгалтерського обліку в фінансовій компанії передбачено ряд субрахунків до рахунку 85, а саме:

851 «Витрати на нарахування податку на прибуток»;

852 «Витрати на нарахування процентів по внесках (вкладах) членів спілки на депозитні рахунки»;

853 «Витрати на нарахування процентів по залучених коштах від юридичних осіб»;

854 «Витрати на сплату членських внесків до асоціацій кредитних спілок»;

855 «Витрати на відрахування до спільних фінансових фондів (метою формування яких є фінансове оздоровлення кредитних спілок)»;

856 «Витрати на списання нарахованих але несплачених процентів по кредитах»;

857 «Витрати на страхування кредитів та внесків (вкладів) на депозитні рахунки».

Таблиця 2.3

Відображення витрат ТОВ «Ізі Кредит» на рахунках бухгалтерського обліку

Зміст операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
Відображено списання матеріальних витрат	80 «Матеріальні витрати»	20 «Виробничі запаси», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»
Нараховано заробітну плату працівникам	81 «Витрати на оплату праці»	66 «Розрахунки за виплатами працівникам»
Відображено витрати по відрахуванням на соціальні заходи	82 «Відрахування на соціальні заходи»	65 «Розрахунки за страхуванням»
Нараховано амортизацію по необоротним активам	83 «Амортизація»	13 «Знос (амортизація) необоротних активів»
Відображено витрати на розрахунково-касове обслуговування у банку	841 «Витрати на розрахунково-касове обслуговування»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Відображено витрати на оренду та утримання офісу	842 «Витрати на оренду та утримання офісу»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
Відображено господарські витрати	843 «Господарські витрати»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
Відображено витрати на обслуговування орендованих основних засобів	844 «Витрати на обслуговування орендованих основних засобів»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
Сформовано резерву забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів	845 «Витрати на формування резерву забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів»	381 «Резерв забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів»
Відображено витрати на інформаційно – консультаційні послуги	846 «Оплата інформаційно – консультаційних послуг»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»

Відображено витрати по відрядженню	847 «Витрати на відрядження»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
Нараховано обов'язкові платежі	848 «Витрати на нарахування обов'язкових платежів»	642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»
Нараховано податок на прибуток	851 «Витрати на нарахування податку на прибуток»	641 «Розрахунки за податками»
Нараховано проценти по залучених коштах від юридичних осіб	853 «Витрати на нарахування процентів по залучених коштах від юридичних осіб»	684 «Розрахунки за нарахованими»
Списано витрати на фінансові результати	79 «Фінансові результати»	80, 81, 82, 83, 84, 85

Інформація про доходи, витрати, прибутки і збитки кредитної спілки, що виникли у процесі її діяльності та відображені на відповідних рахунках (субрахунках) у бухгалтерському обліку є підставою для заповнення Звітних даних про доходи та витрати.

Отже, можемо зробити висновок що бухгалтерія на підприємстві веде облік згідно з усіма методичними рекомендаціями та законами.

2.3 Відображення розрахунково-кредитних операцій у звітності підприємства

Фінансова звітність є основним джерелом інформації для зовнішніх користувачів фінансової компанії і єдиним, яке містить офіційну верифіковану інформацію фінансового характеру. Основними користувачами фінансової звітності ТОВ «Ізі Кредит» є:

- з внутрішнього середовища спілок – члени Спостережної ради, Правління і Ревізійної комісії, бухгалтери й економісти, працівники служби внутрішнього аудиту (внутрішні аудитори) та інші працівники кредитних спілок;
- із зовнішнього середовища – члени кредитних спілок, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Державна фіскальна служба України, Державна служба статистики України, інші органи державної влади, контролю і регулювання, органи місцевого самоврядування,

аудиторські фірми (незалежні аудитори), фінансові експерти й аналітики, широка громадськість [15].

Зважаючи на суспільну важливість та соціальне значення фінансова звітність повинна прозоро, повністю і з достатнім рівнем деталізації розкривати усі аспекти фінансово-майнового стану і результатів діяльності, особливо у контексті репрезентації фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності. З огляду на виявлені проблеми шахрайства з боку керівництва кредитних спілок, фінансова звітність ще й повинна стати надійним інструментом вирішення агентської проблеми, мінімізації асиметричності інформації між Правлінням, Спостережною радою кредитних спілок з одного боку та їхніми членами з іншого. А тому звітність має максимально розкривати усі суттєві аспекти фінансової діяльності кредитних спілок. При цьому необхідно врахувати, що більшість зовнішніх користувачів фінансової звітності кредитних спілок, а саме їхні члени, не мають належного рівня підготовки для розуміння бухгалтерсько-фінансової інформації [28].

Кредитна кооперація, на відміну від ринків капіталів, не має широко розвиненої експертно-аналітичної інфраструктури для забезпечення прийняття ефективних рішень. Це може обумовлювати доцільність вищого рівня доступності і зрозумілості інформації фінансової звітності кредитної установи порівняно зі звітністю інших суб'єктів господарювання. З огляду на потреби аналізу і контролю за фінансово-майновим станом компанії і результатами її діяльності, необхідність забезпечення інформаційної бази для розрахунку фінансових нормативів діяльності, а також на встановлені й обґрунтовані у попередніх підрозділах важливі об'єкти бухгалтерського обліку, обов'язковими щодо розкриття в статтях фінансової звітності повинні бути зокрема:

- залишок довготермінової дебіторської заборгованості за виданими позиками членам кредитної спілки;
- залишок поточної дебіторської заборгованості за виданими позиками членам кредитної спілки, в тому числі протермінованої;

- залишок довготермінової кредиторської заборгованості за отриманими депозитами;
- залишок поточної кредиторської заборгованості за отриманими депозитами;
- грошові резерви;
- пайовий капітал, його поповнення та редукція;
- резерви капіталу, їхнє формування, використання і списання;
- дохід від надання позик;
- відсоткові витрати за депозитами тощо [35].

Крім офіційної фінансової звітності, сформованої на основі стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, ТОВ «Ізі Кредит» щоквартально складає і подає Національній комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг Звітні дані. Зміст і форм Звітних даних регламентовані Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 25.12.2003 р. № 177 «Про затвердження Порядку складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг». Цим розпорядженням передбачено, що подають Звітні дані, як правило, в електронній формі з використанням спеціалізованого програмного забезпечення. Звітні дані формуються на основі даних бухгалтерського обліку і повинні повністю корелювати з даними фінансової звітності за відповідний звітний період.

Таблиця 2.4

Інформаційна база для формування Звітних даних про доходи і витрати ТОВ «Ізі Кредит»

Показники	Оборот рахунків (субрахунків)
Отримані проценти за кредитами	Кт оборот рах. 684
Інші процентні доходи	Кт оборот рах.732 в частині інших процентних доходів
Отримані штрафи, пені	Кт оборот рах.715
Інші непроцентні доходи	Кт оборот рах.716 плюс Кт оборот рах.717 плюс Кт

	оборот рах.718 плюс Кт оборот рах.74
Нараховані проценти за внесками (вкладами) на депозитні рахунки членів кредитної спілки	Дт оборот рах. 853 з Кт рах. 684/1
Нараховані проценти за кредитами, отриманими від кредитних спілок	Дт оборот рах. 853 з Кт рах. 684/2
Нараховані проценти за кредитами	Дт оборот рах.853 у частині нарахованих процентів за кредитами, отриманими від об'єднаної кредитної спілки
Нараховані проценти за кредитами, отриманими від банків	Дт оборот рах.853 у частині процентів нарахованих за кредитами, отриманими від банків
Нараховані проценти за іншими зобов'язаннями перед юридичними особами	Дт оборот рах.853 у частині процентів нарахованих за іншими зобов'язаннями перед юридичними особами
Витрати на нарахування заробітної плати та обов'язкових платежів	Дт оборот рах.81 плюс Дт оборот рах.82
Інші операційні витрати у тому числі	Дт оборот рах.80 плюс Дт оборот рах.83 плюс Дт оборот рах.841 плюс
на благодійну діяльність	Дт оборот рах.849 в частині витрат на благодійну діяльність
Витрати на формування спільних фінансових фондів асоціацій	Дт оборот рах.855
Податок на прибуток нарахований	Дт оборот рах.851
Інші витрати	Дт оборот рах.854
Витрати на формування резерву забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів	Дт оборот рах. 845
Витрати на списання несплачених процентів за кредитами	Дт оборот рах. 856
Формування резервного капіталу	Дт оборот рах. 443 в частині резервного капіталу
Розподіл плати (процентів) на додаткові пайові внески	Дт оборот рах. 443 в частині додаткових пайових внесків

Порівнюючи подання інформації у фінансовій звітності про фінансові результати та звітних даних про доходи і витрати ТОВ «Ізі кредит», слід відмітити, що при формуванні показників доходів у них застосовуються різні методологічні підходи: у фінансовій звітності доходи відображуються за методом нарахування, у спеціалізованій – за касовим методом.

Таблиця 2.5

Порівняння методики формування інформації у фінансовій та спеціалізованій звітності ТОВ «Ізі Кредит»

Інформація у фінансовій звітності			Інформація у спеціалізованій фінансовій звітності			
Назва показника	Рахунок	Форма звітності	Назва показника	Рахунок	Форма звітності	
Дохід від реалізації робіт і послуг	Кт сальдо 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»	Звіт про фінансові результати	Доходи від коштів розміщених на депозитних рахунках у банках	Кт оборот 684 «Розрахунки за нарахованими»	Звітні дані про доходи і витрати	
			Плата (проценти) на внески (вклади) на депозитних	Кт оборот 684 «Розрахунки за нарахованими процентами»		
Дохід від участі в капіталі	72 «Доход від участі в капіталі»		Доходи від участі в капіталі кооперативного банку	719 «Інші доходи від операційної діяльності»		
			Плата (проценти) на внески в капіталі	663 «Розрахунки за іншими виплатами»		
Інші фінансові доходи	73 «Інші фінансові доходи»		Доходи від державних цінних паперів	69 «Доходи майбутніх періодів»		

Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку розроблено МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття та подання інформації», який застосовується ТОВ «Ізі Кредит» щодо формування інформації про використання фінансових інструментів і їх впливу на фінансовий стан, результати діяльності та ризиків, зумовлених використанням фінансових інструментів. Принципи визнання та оцінки фінансових активів, фінансових зобов'язань регулює МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка».

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ РОЗРАХУНКОВО-КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ У ТОВ «ІЗІ КРЕДИТ»

3.1 Порядок проведення аудиту розрахунково-кредитних операцій

Економічний зміст кредитних операцій визначається на основі фінансових відносин, що виникають між різними суб'єктами економіки, як підприємства, банки, бюджет, підприємці, працівники, власники. Коло цих взаємовідносин досить широке, зокрема, у підприємств виникають розрахунки з постачальниками і споживачами сировини, продукції, товарів; з фінансовими та кредитними установами; внутрішньовідомчі та внутрішньогосподарські розрахунки; розрахунки з пов'язаними особами та інші. Якість та своєчасність цих розрахунків мають великий вплив на усю виробничу та фінансову діяльності будь-якого підприємства, організації чи установи [20].

У ході проведеного дослідження встановлено, що у ТОВ «Ізі Кредит» аудиторська перевірка щодо правильності ведення обліку і складання звітності здійснюється на періодичній основі за ініціативою власників з інтервалом один раз на 3-5 років. Такий підхід дозволяє зі сторони власників товариства контролювати правильність ведення бухгалтерії та формування звітності на досліджуваному підприємстві. Зазвичай, аудиторська перевірка передбачає проведення аудиту всіх ділянок здійснення обліку, в тому числі розрахунково-кредитних операцій.

Завданням аудиту розрахунково-кредитних операцій є перевірка:

- дотримання норм регулювання розрахунково-кредитних операцій, які забезпечують функціонування установи в умовах ринку;
- своєчасності розрахунків із бюджетом, перерахування заборгованості кредиторам та стягнення сум із дебіторів;
- додержання умов договорів з різними контрагентами та постачальниками; перевірка фактів погашення боргів підприємством або не сплачених йому сум;
- стану обліку розрахунків, вірогідності облікових та звітних даних про наявність і зміни сум дебіторської і кредиторської заборгованості [43].

Джерелами інформації під час аудиту розрахункових і кредитних операцій є:

- платіжні та кредитні документи;
- виписки з особових рахунків підприємства;
- журнали-ордери 1 та 2 з обліку грошових коштів і грошових документів, довгострокових та короткострокових позик;
- відомості 1.2 та 1.3 за дебетом рахунків 31 «Рахунки в банках» та 33 «Інші кошти»;
- Головна книга;
- фінансова звітність - форма №1 «Баланс», форма №3 «Звіт про рух грошових коштів» [21].

Проведення аудиту розрахунково-кредитних операцій у ТОВ «Ізі Кредит» пропонує декілька основних напрямків роботи:

- перевірити відповідність дій кредитної компанії в правовому полі, що регулює роботу з кредитуванням;
- навчальне дослідження якості кредитної роботи на всіх рівнях;
- навчання безпосередньої якості кредитного портфеля.

Для цього потрібно уважно переглянути такі документи:

- заява на видачу коштів;
- висновок про запит клієнта;
- техніко-економічне обґрунтування;
- зобов'язання;
- договір позики.

Також одним з основних завдань аудиту є перевірка правильності здійснення розрахунково-касових операцій.

Таблиця 3.1

**Перелік процедур при здійсненні аудиту касових операцій
ТОВ «Ізі Кредит»**

№ з/п	Аудитором перевіряється	Повинно бути встановлено
----------	-------------------------	--------------------------

1.	Стан договорів про повну матеріальну відповідальність осіб, що працюють з готівкою та іншими цінностями.	Наявність договорів з МБО і юридична правильність їх оформлення.
2.	Додержання порядку здійснення операцій в касах кредитної установи.	1. Точність та правильність оформлення та заповнення первинних документів, і ведення журналів їх реєстрації. 2. Тотожність даних первинних документів з даними касових журналів, книг, довідок та виписок з особистих рахунків клієнтів.
3.	Додержання порядку здійснення операцій у вечірніх касах та касах перерахування.	Точність заповнення супровідних відомостей та документів до сумки з грошовою виручкою та документального оформлення інкасованої грошової виручки.
4.	Дотримання порядку здійснення видаткових операцій по касі.	1. Точність заповнення реквізитів видаткових первинних касових документів. 2. Тотожність даних останнім даним касових книг і журналів, а також випискам з особових рахунків клієнтів 3. Правильність ведення книги реєстрації сум, виданих під звіт касиру.
5.	Дотримання порядку звірки і заключення операційної каси; організація контролю за видачею готівкових коштів.	1. Тотожність даних касових обігів і даних касових книг та журналів. 2. Наявність підписів касирів, МБО та операційних працівників.
6.	Дотримання повноти і вірності обміну цінностей у сховищі.	1. Правильність комплектації та розфасування грошей і матеріальних цінностей. 2. Правильність ведення книги обліку цінностей, що знаходяться в сховищі.
7.	Дотримання касового планування і ліміту залишків каси фінансової компанії.	1. Присутність касових планів клієнтів. 2. Наявність встановлених компанією лімітів клієнтам за залишком готівки грошей в касі. 3. Дотримання ліміту.
8.	Дотримання ліміту розрахунків готівкою.	Наявність та додержання ліміту.
9.	Додержання правил касових операцій з валютною готівкою.	1.Правильність заповнення первинних касових документів на надходження та видачу готівкової валюти. 2. Ідентичність даних первинних документів і даних касових книг та журналів.
10.	Стан звітності про касовий обіг.	1. Правильність обліку касових операцій в цілому. 2. Достовірність звітності про касовий обіг. 3. Додержання строків звітності.

На підготовчому етапі аудиту розрахунково-касових операцій аудитору слід перевірити загальні проблеми організації готівкових коштів у ТОВ «Ізі Кредит»:

– правильність проведення готівкових операцій;

- основні шляхи надходжень та витрат грошових коштів;
- кваліфікація та практичний досвід працівників, які здійснюють операції з грошовими коштами фінансової компанії;
- наявність договорів [45].

Вкінці аудиту розрахунково-касових операцій проводиться оцінка стану організації та бухгалтерського обліку та розробляються адміністративні заходи для усунення нерівностей та недоліків, а для покращення бухгалтерського контролю розробляються облікові заходи.

Найчастішими порушеннями, виявленими під час здійснення аудиту касових операцій, є:

- порушення ліміту готівкових коштів;
- недотримання лімітів розрахунків готівкою;
- невірно заповнена документація при здійсненні касових операцій;
- виправлення в квитанціях та касових документів;
- передчасна реалізація касових запасів;
- недотримання правильності проведення касових перевірок у касі.

Касир несе повну матеріальну відповідальність за збереження всіх прийнятих ним цінних паперів та будь-яку втрату, заподіяну компанії внаслідок навмисних дій або внаслідок недбалого або нечесного поводження зі своїми зобов'язаннями. Тому після видачі наказу про призначення касира керівник зобов'язаний ознайомити касира з Положенням про здійснення касових операцій та укласти договір про його повну індивідуальну матеріальну фінансову відповідальність.

Таблиця 3.2

Програма аудиту кредитних операцій ТОВ «Ізі Кредит»

№	Аудитором перевіряється	Необхідно встановити
1	Законність здійснення кредитних операцій.	– Наявність необхідних підрозділів в фінансовій компанії, передбачених законами. – Наявність необхідної кваліфікації, якщо вона передбачена. – Без порушення кредитного законодавства (це стосується меж процентних ставок та вибіркового використання кредиту).

		– Дотримання кредитних договорів чинного законодавства.
2	Нормативна регламентація роботи кредитної компанії.	– Наявність внутрішніх нормативно-правових документів, що регламентують операції, які здійснюються. – Відповідність внутрішніх нормативних документів вимогам законодавства. – Актуальність внутрішніх нормативних документів.
3	Організація правильності роботи підрозділів, що безпосередньо приймають рішення та супроводжують кредитні операції.	– Наявність документів, які регулюють роботу відомства, відповідального за банк, який приймає рішення щодо позик. – Наявність документів, які регулюють роботу підрозділів, безпосередньо присвячених кредитним операціям. – Дотримання механізму прийняття рішень щодо бажаності надання кредиту (зміна умов кредитної операції) та його документації з внутрішніми нормативними документами. – відповідальність та авторитет людей, які безпосередньо беруть участь у процесі кредитної підтримки.
4	Якість прийняття управлінських рішень щодо доцільності проведення кредитних операцій.	– Обґрунтованість прийнятих рішень, глибина та якість вивчення проєктів, що пропонуються до кредитування. – Документальне оформлення аналізу. – Участь інших підрозділів фінансової компанії у процесі вивчення кредитних проєктів (служба безпеки, юридична служба та ін.).
5	Якість виконання рішень органу, що приймає рішення щодо доцільності проведення кредитної операції.	Відповідність умов договорів прийнятим рішенням.
6	Якість супроводження кредитних операцій.	– Наявність усіх необхідних документів у питаннях кредитування клієнтів (необхідні юридичні документи, фінансова звітність, документи, що підтверджують навмисне використання кредитних коштів, юридичні документи на предмет гарантій, інші необхідні документи). – ревалентність документів, отриманих від позичальника. – Наявність внутрішньобанківських бухгалтерських документів (скасування / повернення коштів, нарахування / відшкодування відсотків, публікація гарантій тощо) та їх відповідність умовам договорів. – Наявність документів, що підтверджують правочинність операцій (рішення відповідного органу), відповідність параметрів операцій рішенням (умови, суми, процентні ставки, забезпечення, інші умови). – точність операцій (надання та відшкодування коштів, нарахування відсотків, сплата, перерахування на додаткові рахунки, прострочені терміни, перерахування на непогашені процентні рахунки, що належать).

		– Наявність та оновлена документація щодо перевірки наявності використання кредитних коштів, фінансового стану позичальника та гарантійного стану.
--	--	--

У загальному плані аудиту кредитних операцій відображають основну мету і напрями перевірки, способи проведення аудиту, встановлення рівня суттєвості, параметри аудиторського ризику, чисельність і кваліфікацію робочої групи аудиторів, їхні обов'язки, відповідальність і підпорядкованість; указують терміни проведення перевірки [11]. Програма аудиту кредитних операцій ТОВ «Ізі Кредит» являє собою детальний перелік аудиторських процедур для збору аудиторських доказів. Програма складається з двох розділів. Мета першого розділу програми – сформулювати оцінку системи управління кредитними ризиками. Мета другого розділу – зібрати достатній обсяг аудиторських доказів для висловлення професійної думки щодо вдосконалення управління кредитними ризиками.

3.2 Аналіз стану розрахунково-кредитних операцій у контексті аудиторської перевірки

Аналіз структури кредитів та розрахунково-кредитних операцій за видами економічної діяльності дає змогу визначити галузеву диверсифікацію порівняно з попередньою звітною датою. Для цього розраховується питома вага вкладених в окремі галузі позик у цілому за короткостроковими та довгостроковими позиками, а також у динаміці. Структурний аналіз проводиться для визначення надмірної концентрації розрахунково-кредитних операцій в одному сегменті, що підвищує рівень кредитного ризику. Проте надмірна диверсифікація кредитного портфеля створює певні труднощі в управлінні кредитними операціями та може стати причиною банкрутства компанії, тому зарубіжні кредитні компанії визначають для себе межі вкладення ресурсів у певний сегмент.

Аналіз розрахунково-кредитних операцій завершується оцінюванням їх ефективності, тобто аналізом їх дохідності та рентабельності. Питома вага доходу від кредитної діяльності найбільша в загальній структурі доходів фінансової компанії [27].

Аналіз кредитних операцій у фінансовій компанії виконує ключову роль у забезпеченні фінансової стійкості та універсалізації ризиків. Цей процес дозволяє виявити можливості кредитних проблем, оцінити платоспроможність клієнтів та визначити оптимальні кредитні умови. Завдяки аналізу кредитних операцій фінансова компанія може прийняти обґрунтоване рішення щодо надання кредитів, зберігаючи баланс між доходами та ризиками.

Для проведення аналізу використовують такі ж джерела інформації як і для аудиту, а саме: платіжні та кредитні документи, виписки банку з особових рахунків підприємства, журнали-ордери 1 та 2 з обліку грошових коштів і грошових документів, довгострокових та короткострокових позик, відомості 1.2 та 1.3 за дебетом рахунків 31 «Рахунки в банках» та 33 «Інші кошти», Головна книга, фінансова звітність - форма №1 «Баланс», форма №3 «Звіт про рух грошових коштів» [39].

Ефективність діяльності ТОВ «Ізі Кредит» можемо проаналізувати за допомогою системи показників:

- аналізу структури активів та пасивів;
- аналізу основних фінансових показників;
- аналізу кількості клієнтів;
- оцінки кількості прийнятих на роботу нових працівників;
- суми касових оборотів;
- прибутковість кредитних операцій.

Структура активів та пасивів у фінансовій компанії ТОВ «Ізі Кредит» є ключовим елементом управління її фінансовими ресурсами.

Таблиця 3.3

Структура активів та пасивів ТОВ «Ізі Кредит», тис. грн.

Найменування статей	2021 рік	Питома вага	2022 рік	Питома вага	Відхилення
Активи					
Кредити та заборгованість клієнтів	12145297	90,15	20881983	90,65	8736686
Основні засоби та нематеріальні активи	952761	7,04	1675126	7,3	722365

Нараховані доходи до отримання	42235	0,31	90582	0,4	48347
Відстрочений податковий актив	0,00	0,00	20864	0,05	20864
Інші активи	331673	2,5	365252	1,6	33579
Довгострокові активи, призначені для продажу	47	0,00	137	0,00	90
Усього активів:	13472013	100,00	23033944	100,00	9561931
Зобов'язання					
Кошти клієнтів	15166803	95,9	17082075	95,3	1915272
Нараховані витрати до сплати	191226	1,2	194575	1,08	3349
Відстрочені податкові зобов'язання	16587	0,1	197891	1,12	181304
Інші зобов'язання	445354	2,8	441203	2,5	-4151
Усього зобов'язання:	15819970	100,00	17915744	100,00	2095774
Пасиви					
Статутний капітал	90526943	99,9	96811283	99,6	6284340
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) минулих років	14072	0,00	17082	0,01	3010
Прибуток/збиток звітного року, що очікує затвердження	22716	0,1	344155	0,03	321439
Усього пасиви:	90563731	100,00	97172520	100,00	6608789

Аналізуючи структуру активів та пасивів ТОВ «Ізі Кредит» див табл. 3.3 можемо сказати, що порівнюючи з 2021 роком, збільшилося: активів – 9561931, зобов'язань – на 2095774 тис. грн., та пасивів – на 6608789 тис. грн. І це свідчить про позитивну роботу та фінансовий розвиток компанії.

ТОВ «Ізі Кредит» пропонує послуги на ринку декільком групам клієнтів, обслуговування яких суттєво відрізняється. А саме це юридичні компанії, фізичні особи підприємці, пенсіонери та фізичні особи (офіційно чи не офіційно працевлаштовані).

Таблиця 3.4

Структура аналізу кількості клієнтів за 2021-2022 рр.

	Юридичні особи	Фізичні особи	Пенсіонери	Фіз.особи	
				Оф. працевлаштовані	Не оф. працевлаштовані
К-сть виданих кредитів в 2021 році	7200	10800	10800	7200	14400
Кредитний портфель:	43200000	21600000	7560000	10800000	18000000

К-сть виданих кредитів в 2022 році	10800	14400	10800	14400	22500
Кредитний портфель:	64800000	36000000	7560000	21600000	27000000

Аналізуючи цю структуру можемо зробити висновок що в 2022 році кількість клієнтів збільшилася в порівнянні з 2021 роком. А це значить про ріст компанії і про збільшення кредитного портфелю, а відповідно і збільшення прибутку.

Чим більше компанія видає кредитів тим відповідно більше працівників приходять на роботу. Проаналізуємо кількість прийнятих на роботу нових працівників в 2022 році. Беручи до уваги штатний розпис, можемо зробити висновок що протягом 2022 року компанія взяла на роботу нових працівників: близько 120 кредитних консультантів, 50 менеджерів з продажу кредитів, 10 адміністраторів та 30 нових регіональних менеджерів. А це свідчить про розвиток компанії і про те що з кожним роком компанія все більше і більше розвивається та виконує свою головну мету – збільшує свій прибуток.

Касові обороти характеризують суми надходжень у касу і видатків з каси фінансової компанії, тому є головними показниками обсягів касових операцій [29]. Порівняння загальної суми оборотів за звітний місяць з оборотами за відповідний місяць попереднього року дає змогу виявити динаміку обсягів цих операцій. Джерелом інформації для аналізу оборотів за рахунками клієнтів є умовні дані оборотно-сальдової відомості.

Таблиця 3.6

**Порівняння сум касових оборотів ТОВ «Ізі Кредит»
за жовтень 2021-2022 рр.**

Дата звіту	Дебет	Кредит	Загальний оборот
За жовтень.2021р, тис.грн.	2 660 284	2 002 980	4 663 264
За жовтень 2022р, тис.грн.	3 890 657	2 990 823	6 881 480
Відхилення, тис.грн	1 230 373	987 843	2 218 216

Як свідчать дані табл. 3.6, обсяг готівкових операцій у ТОВ «Ізі Кредит» порівняно з минулим роком збільшився на 2 218 216 тис. грн.

Наступним кроком проаналізуємо прибуток від кредитних операцій — визначення факторів та причин, що вплинули на зміну абсолютного розміру прибутку від кредитних операцій.

На прибуток від кредитних операцій впливають такі чинники:

- обсяг наданих кредитів;
- зміна структури наданих кредитів;
- зміна процентної ставки за кредит (ціна кредиту);
- зміна процентної ставки за депозитами (собівартість залучених ресурсів).

Для розрахунку впливу обсягу наданих кредитів на зміну прибутку необхідно базисну величину суми прибутку помножити на відсоток приросту фактичної суми наданих кредитів порівняно з базисною [24].

Для розрахунку впливу структурних зрушень необхідно від базисної величини прибутку в перерахунку на фактичний обсяг та структуру відняти базисну суму прибутку, помножену на відсоток темпу зростання обсягів наданих кредитів.

Для розрахунку впливу процентної ставки за кредит необхідно від фактичних процентних доходів банку відняти базисну величину доходів у перерахунку на фактичний обсяг та структуру наданих кредитів.

Аналізуючи різні показники діяльності ТОВ «Ізі Кредит» можемо зробити висновок що з кожним роком компанія тільки розвивається та підвищує результативність свого менеджменту.

3.3 Шляхи забезпечення розрахунково-кредитної дисципліни на підприємстві

З врахуванням постійної мінливості зовнішнього і внутрішнього середовища, організація кредитного процесу у фінансових установах супроводжується численними недоліками, саме тому потребує істотного вдосконалення [52].

Для зростання обсягів кредитної діяльності, насамперед кредитним установам, необхідно збільшувати обсяг депозитів. Таким чином, керівництво кредитної компанії мало б більше уваги приділяти інформації, яку хоче знати її клієнт, аби впевнитись у надійності та ефективності розміщення та використання вкладених ним у кредитну компанію коштів. Клієнт фінансової компанії хоче гарантій повернення йому грошей. Частковою гарантією ефективності використання коштів може бути достовірна інформація про кількість наданих кредитів, їх забезпечення; рівень прострочених та неповернених кредитів та рівень безнадійних кредитів [8]. Тобто для залучення клієнтів кредитній компанії потрібно звернути увагу на організацію обліку кредитних операцій, забезпеченість виданих кредитів. При цьому важливе значення має те, які та кому можна надавати кредити.

Для кредитної компанії є важливий поділ кредитів за рівнем дотримання членом кредитної компанії встановленого режиму сплати: на кредити з нормальним режимом сплати; прострочені кредити – кредити, за якими порушення встановленого режиму сплати не перевищує 365 днів; неповернені кредити – кредити, за якими порушення встановленого режиму сплати перевищує 365 днів; безнадійні кредити – кредити, за якими є впевненість у їхньому неповерненні та/або за якими є підтвердження про неможливість здійснення стягнення, або минув термін позовної давності (3 роки) [23].

Відповідно до Закону України "Про кредитні компанії", кредитна компанія зобов'язана вести облік за кожним кредитом. Вона повинна контролювати дотримання умов кредитних договорів, своєчасність та повноту платежів [32]. У разі виявлення прострочення платежів, кредитна компанія зобов'язана вжити відповідних заходів до позичальника для своєчасного повернення коштів. Проте запропонована нормативними актами методика обліку кредитів не дає достатньої інформації про стан кредитної діяльності у кредитних компаніях, оскільки інформація, що відображається на рахунках для обліку кредитів, є досить узагальненою.

Кредитна дисципліна у фінансових установах є фундаментальною для забезпечення стійкості та успішності їх діяльності. Кредитна дисципліна забезпечує виплату отриманих коштів та дотримання умов кредитних угод. Для досягнення цієї мети фінансові установи можуть використовувати кілька шляхів.

Перш за все, важливо мати чітку та доступну кредитну політику, яка почалась з критерій видачі кредитів, умови погашення, механізм контролю тощо. Це дозволяє забезпечити єдність підходу до кредитування, уникнути суб'єктивності та зберегти прозорість у взаємодії з клієнтами [46].

Другим шляхом є систематичний моніторинг кредитних операцій та регулярний аналіз платоспроможності клієнтів. Фінансова установа повинна володіти ефективною системою контролю, яка дозволяє вчасно виявити можливості ризиків та проблеми з погашенням кредитів. Це може включати в себе перевірку кредитної історії, фінансового стану та платіжної дисципліни клієнтів.

Третім шляхом є активне спілкування та зв'язок з клієнтами. Важливо встановити ефективну систему комунікації, щоб пояснювати умови кредитів, вирішувати деякі проблеми та сприяти взаєморозумінню [40].

Забезпечення кредитної дисципліни є одним із окремих аспектів діяльності фінансових установ. Нижче зазначено кілька шляхів, які можуть бути використані для забезпечення кредитної дисципліни в таких установах.

Суворий процес кредитного скринінгу: Ефективний процес відбору клієнтів перед наданням кредиту є основою для забезпечення кредитної дисципліни. Фінансові установи повинні проводити ретельний аналіз фінансового стану та кредитної історії наявних позичальників, оцінювати їх платоспроможність та ризикованість. Це дозволить уникнути надання кредитів особам з недостатньою здатністю до повернення коштів або недостатньою кредитною надійністю [38].

Ефективні умови кредитних угод є ще одним шляхом для забезпечення кредитної дисципліни. Це включає чітке формулювання умов погашення кредиту, визначення відсоткової ставки, строків та розміру платежів.

Встановлення реалістичних та доступних умов забезпечують те, що клієнти можуть випадково погашати кредитні зобов'язання без перезавантаження своїх фінансових можливостей.

Система моніторингу та сприяння платоспроможності: Фінансові установи повинні мати ефективну систему моніторингу платежів та сприяння клієнтам у підтримці їх платоспроможності. Це може включати регулярну комунікацію з позичальниками, нагадування про наближення строків платежів та встановлення механізмів вирішення можливих фінансових труднощів. Така система дозволить уникнути скорочення платежів та покращення збереження кредитної дисципліни серед клієнтів фінансової установи.

Кредитні операції є найприбутковішими в фінансовому середовищі. Стабільна та ефективна робота фінансової системи насамперед залежить від постійного контролю з боку держави, саме її політика повинна створювати сприятливий клімат для її функціонування [41]. Кредитні відносини між кредитною компанією і позичальником будуються на принципі партнерства. Тобто всі питання, пов'язані з процесом кредитування, сторони вирішують на договірній zasadі, підписуючи кредитний договір.

Враховуючи сьогоденішню ситуацію щодо стану ліквідності значної кількості кредитних установ в Україні, суспільство для відновлення довіри до таких установ буде вимагати набагато більшого обсягу інформації про їх діяльність [29]. Цього можна досягти завдяки розробленим рекомендаціям по вдосконаленню методики обліку кредитних операцій, а саме:

- потрібно впровадити методику обліку відстроченої заборгованості за кредитними операціями, зазначивши в Плані рахунків рахунки для обліку відстроченої заборгованості в залежності від терміну її виникнення. Наприклад, від 1-го до 3-х місяців та від 3-х місяців до 1-го року;

- збільшити облік кредитних операцій за термінами надання, отримання шляхом передбачення в Плані рахунків для обліку короткострокової (до 1 року), середньострокової (від 1 до 3 років) та довгострокової заборгованості (більше 3 років).

Проаналізувавши дані отримані від оперативної інформації про стан розрахунків за кредитами у кредитних компаніях та метою підвищення аналітичності та достовірності облікової інформації щодо процесу кредитування вважаємо за необхідне:

- запровадити в кредитних компаніях нову класифікацію кредитів, що дасть змогу деталізувати інформацію за кредитами, виданими окремим особам, та розширити об'єкти обліку та контролю, що дасть змогу диференціювати об'єкти обліку відповідно до управлінських рішень та посилити систему контролю процесу надання та повернення кредитів;

- чинна практика автоматизації ведення обліку кредитів досліджуваної кредитної компанії потребує вдосконалення в аспектах поглиблення аналітичності інформації і, відповідно, розроблення детальнішого плану рахунків у частині обліку кредитів, зокрема запровадити рахунки «Прострочені кредити» з відповідним поділом за часом в аналітичному обліку; «Сумнівна заборгованість по виданих кредитах». Використання запропонованих рахунків дасть змогу оперативно отримувати інформацію про стан розрахунків по кредитах, а також досягти оптимального використання автоматизованих баз даних;

- порядок узагальнення інформації та подання її менеджерам для прийняття управлінських рішень у кредитній компанії не достатньо формалізований, а тому пропоную розробити систему внутрішніх звітів за коротші терміни подання з достатнім інформаційним наповненням відповідно до потреб конкретних посадових осіб та типів управлінських завдань. Зміст таких управлінських звітів повинен охоплювати деталізовану класифікацію відповідно до запропонованих класифікації та бухгалтерських рахунків з обліку кредитів.

Також слід зазначити, що прийняття ефективних рішень у сфері управління в більшій мірі залежить від якості і правильності інформації, що відображається у фінансовій звітності. Тому доцільно мінімізувати порушення сутнісної характеристики звітності. Формування кредитними установами фінансової та спеціалізованої звітностей є недоцільним і ускладнює діяльність

кредитної установи та вимагає значних затрат [32]. Тому для удосконалення звітності кредитних установ потрібно обрати вектор, спрямований на інтеграцію звітності, так як в такому випадку вона більшій мірі відображатиме специфіку діяльності небанківських установ та її адаптацію до міжнародних стандартів.

Загальною програмою забезпечення кредитної дисципліни у фінансовій установі є збереження фінансової стійкості та довіри, зменшення ризиків неповернення кредитів та підвищення ефективності фінансових операцій.

ВИСНОВКИ

В процесі проведеного дипломного дослідження питань, пов'язаних обліком і аудитом розрахунково-кредитних операцій, було сформовано і узагальнено наступні висновки:

1. Економічна сутність розрахунково-кредитних операцій полягає у забезпеченні фінансової обіговості та стимулюванні економічного розвитку. Розрахунково-кредитні операції сприяють зниженню ризиків та створенню безпеки в економічних відносинах. Вони можуть контролювати та мінімізувати ризики фінансових втрат та нестабільності, пов'язані з взаєморозрахунками. Ці операції мають також важливу роль у фінансуванні господарської діяльності підприємств. Вони надають можливість отримувати кредити та фінансову підтримку для розвитку бізнесу та вкладення в нові проекти, для отримання максимального прибутку.

Дослідження класифікації зобов'язань у контексті розрахунково-кредитних операцій впливає на важливу роль у розумінні та аналізі фінансових зобов'язань між суб'єктами господарювання. В ході дослідження встановлено що існує багатогалузева класифікація кредитів та кредитних операцій. Всі рівні є дуже важливими для діяльності фінансової компанії, та знаходиться під пильною увагою керівників для правильності організації обліку кредитних операцій.

При здійсненні дослідження нормативно-правового забезпечення обліку та аудиту кредитних операцій підприємства можна зробити висновок що фінансових компаніях це є дуже актуальним напрямком досліджень. Воно спрямоване на вивчення та аналіз законодавчих актів, нормативних вимог та стандартів, які регулюють облік та аудит кредитних операцій. Дослідження виявило проблемні аспекти у правовому регулюванні, та покращило розробку рекомендацій по вдосконаленню системи обліку та аудиту у фінансовій компанії.

В процесі вивчення організації обліку розрахунково-кредитних операцій визначили важливість обліку, а саме, аналіз системи обліку, процедур і методів, використовуваних для реєстрації та контролю розрахункових операцій. Дослідження спрямоване на досягнення ефективних практик, що дозволяють

підвищити точність, надійність та облік швидкості розрахунково-кредитних операцій у фінансових компаніях.

А вивчаючи методичні особливості можемо сказати що бухгалтерія на підприємстві веде облік згідно з усіма методичними рекомендаціями та нормативно-правовими актами.

Під час дослідження відображення розрахунково-кредитних операцій у звітності підприємства визначили що фінансова компанія завжди вчасно формує та здає звітність, яка є прозорою, повністю і з достатнім рівнем деталізації розкриває усі аспекти фінансово-майнового стану і результатів діяльності, особливо у контексті репрезентації фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності.

Дослідження порядку проведення аудиту, та аналізу стану розрахунково-кредитних операцій у контексті аудиторської перевірки показало, що фінансова компанія дотримується всіх норм регулювання розрахунково-кредитних операцій, які забезпечують функціонування установи в умовах ринку. І проаналізувавши різні показники можемо з впевненістю сказати що компанія постійно розвивається, для отримання максимального прибутку.

Забезпечення розрахунково-кредитної дисципліни у фінансових компаніях має важливе значення для її фінансової стабільності та успішної діяльності. Під час дослідження визначили що основними шляхами забезпечення такої дисципліни включають наступні аспекти:

- розробка та впровадження чітких політик та процедур, які регулюють розрахунково-кредитні операції. Це включає встановлені чіткі правила щодо кредитного ризику, підходів до кредитування та визначення критеріїв прийняття рішень;

- ретельний аналіз кредитного потенціалу клієнтів та встановлених чітких процедур оцінки кредитного ризику перед наданням кредитів. Це зменшить можливість неплатоспроможності клієнтів та небажаний кредитний портфель.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудит: підручник / [О.А. Петрик, В.О. Зотов, Б.В. Кудрицький та ін.]; за заг. ред. проф. О.А. Петрик. – К.: КНЕУ, 2015. – 498 с.
2. Білова Н.І. Отримуємо валютний кредит: відображаємо в обліку / Н.І. Білова // Податки та бухгалтерський облік. – 2013. – №18. – С. 21-36.
3. Белова І.М., Воробей К. Аналітичні процедури в аудиті: збірник наукових праць міжнар. наук.-практ. конф. Ч. 2. (14-16 березня 2017 р., м. Кам'янець-Подільський). Тернопіль: Крок, 2017. – С.94 -97.
4. Бойчук Є.О. Банківський кредит в обліку підприємства / Є.О. Бойчук // Баланс-Агро. – 2012. – №19. – С. 22-25.
5. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / Р. Ф. Бруханський, О. П. Скрипан. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – 444 с.
6. Бухгалтерський облік на підприємствах АПК. Т. 1 : посіб. по застосув. нормат.-метод. док. з бух. обліку в Україні / під ред.: В. М. Пархоменка, В. М. Жука. – К. : ІАЕ, 2004. – 826 с. 113
7. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. /За редакцією проф. .Ф.Ф. Бутинця – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП Рута, 2009. – 912 с.
8. Гнатенко Є. П. Щодо аналізу стану дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві / Є. П. Гнатенко. // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10(1) [[http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10\(1\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10(1)_20)].
9. Головай Н. М. До проблеми обліку кредитних операцій Вінницький торговельно-економічний інститут КНЕУ: [<http://intkonf.org/golovay-nmkrasnozhon-av-do-problemi-obliku-kreditnih-operatsiy/>].
10. Господарський кодекс від 16.01.2003 р. № 436 IV, зі змінами та доповненнями [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15_114].
11. Грабова Н. М. Теорія бухгалтерського обліку: 2001 : навч. посіб. / Грабова Н. М. ; під ред. М. В. Кужельного. – 6-те вид. – К. : А.С.К., 2001. – 272 с. – (Економіка. Фінанси. Право).

12. Грищенко Ю.Ю. Методика аудиту кредитних операцій підприємства: [\[http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/17659/1/10-Hryshchenko-19-20\]](http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/17659/1/10-Hryshchenko-19-20).

13. Дерій В. А. Облік і аналіз витрат підприємства на інтелектуалізацію, інформатизацію та інформацію / В. А. Дерій // Вісник ЖДТУ. Сер.: Економічні науки. - 2014. - № 3. - С. 50-56.

14. Дорош Н. І. Аудит: методологія і організація. / Н. І. Дорош – К.: Знання, 2001. – 402 с. 37. Дорош О. Б. Бухгалтерський облік фінансових витрат на кредит / О. Б. Дорош // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. – 2010. – Вип. 7(1). – С. 431-438: [\[http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2010_7\(1\)__56\]](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2010_7(1)__56).

15. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій. Затверджено наказом Мініфіну України від 30.11.99 р. № 291: [\[http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99\]](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99).

16. Калашник В. М. Відображення розрахунків за довгостроковими позиками на рахунках бухгалтерського обліку: [\[http://www.rusnauka.com/8_DN_2011/Economics/7_82404.doc.htm\]](http://www.rusnauka.com/8_DN_2011/Economics/7_82404.doc.htm).

17. Каракулов А. Б. Основні напрямки зниження ризику кредитних операцій з точки зору запобігання нелегальної фінансової діяльності / А. Б. Каракулов, Р. Ф. Смоліков // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. - 2013. - № 55. – С. 196-198.: [\[http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpiind_2013_55_32\]](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpiind_2013_55_32).

18. Каракулов М. Б. До питань забезпечення економічної безпеки кредитних операцій / М. Б. Каракулов, Р. Ф. Смоліков // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Сер. : Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. — 2013. — № 55. — С. 192-195: [\[http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpiind_2013_55_31\]](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpiind_2013_55_31).

19. Керімі А. В. Визначення процедури антикризового управління спрямованого на зниження ризику кредитних операцій / А. В. Керімі, Р. Ф. 116 Смоліков // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. :

Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. - 2013. - № 55. - С. 176-179.: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpiind_2013_55_28].

20. Кобилянська О.І., Сейко С.І. Фінансовий кредит як форма залученого капіталу: економічна сутність, процес отримання, погашення, оподаткування та відображення в обліку // Облік і фінанси АПК. – 2010. - №2. – с.30-38 47. Кобилянська О. І. Бухгалтерський і податковий облік фінансових кредитів / О. І. Кобилянська // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. № 2С.246-251: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2013_2_51].

21. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.84 № 8073-Х, зі змінами та доповненнями: [<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>].

22. Кулаковська Л.П. Основи аудиту: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. / Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. // –К.: «Каравела»; Львів: «Новий Світ», 2012. - 504 с.

23. Кучерук І. В. Застава за кредитними операціями, її сутність та окремі види застав, які забезпечують кредитні зобов'язання / І. В. Кучерук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 2. – С. 93-99: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2013_2_22].

24. Лубенченко О. Е. Особливості аудиторської перевірки дебіторської і кредиторської заборгованості, яка обліковується за міжнародними стандартами / О. Е. Лубенченко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. – 2016. – Вип. 1(1). – С. 464-468. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuес_2016_1\(1\)__79](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuес_2016_1(1)__79).

25. Лук'янова Т. В. Облікове забезпечення розрахункових операцій підприємства: теоретичний аспект / Т. В. Лук'янова // Управління розвитком. – 2013. – № 23. – С. 21-24: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2013_23_11].

26. Масуд О.П. Чинники неблагополучного кредитування: порівняльний аналіз / О.П. Масуд // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – №12. – С. 251-263

27. Матвієнко І.Т. Зобов'язання підприємств за податками і зборами, їх класифікація в аудиті / І.Т. Матвієнко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – №6. – С.11-17
28. Матвієць С.К. Склад поточних зобов'язань, відображення їх у балансі / С.К. Матвієць // Баланс-Агро. – 2012. – №1-2. – С. 37-40.
29. МСА 230 «Аудиторська документація»:
[http://www.apu.com.ua/attachments/article/290/Audit_2015_1_all.pdf].
30. МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності»:
[http://www.apu.com.ua/attachments/article/290/Audit_2015_1_all.pdf 120].
31. МСА 500 «Аудиторські докази»:
[http://www.apu.com.ua/attachments/article/290/Audit_2015_1_all.pdf].
32. МСА 520 «Аналітичні процедури»:
[http://www.apu.com.ua/attachments/article/290/Audit_2015_1_all.pdf].
33. МСА 530 «Аудиторська вибірка»:
[http://www.apu.com.ua/attachments/article/290/Audit_2015_1_all.pdf].
34. МСА 700 «Формулювання думки та надання звіту щодо фінансової звітності»: [http://www.apu.com.ua/attachments/article/290/Audit_2015_1_all.pdf].
35. Новицька Н. В. Облікова політика як інструмент організації бухгалтерського обліку розрахункових операцій / Н. В. Новицька // Економіка та держава. – 2011. – № 12. – С. 96-99: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2011_12_29].
36. Охрименко І. Б. Споживчий кредит в Україні: реалії та перспективи розвитку: дис. канд. ек. наук / Охрименко Ірина Борисівна – Київ, 2015. – 290 с.
37. Піхняк Т.А Економічна сутність безготівкових розрахунків / Т.А. Піхняк, М.А. Кобилецька // Молодий вчений. – № 6 (09). – 2014. – С. 13-15.
38. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Затверджено наказом Мінфіну України від 30.11.99 р. № 29: [<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>].
39. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2756-VI, зі змінами та доповненням: [<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>].

40. Положення Національного банку України «Про кредитування» 2013.: [<http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=1156375>].

41. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 „Дебіторська заборгованість”. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. № 237: [<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>].

42. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 „Зобов’язання”. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.01.00 р. № 20: [<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>].

43. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 „Доходи”. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 р. № 290: [<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0>].

44. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 „Витрати”. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 19.01.2000 р. № 27/4248, із змінами та доповненнями: [<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0>].

45. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати»: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.04.2006 р. за № 415.: [<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06>].

46. Пономаренко Н. М. Організаційно-методичні аспекти обліку розрахункових операцій підприємства / Н. М. Пономаренко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. – 2015. – Вип. 1(2). - С. 116-120.: [[http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2015_1\(2\)_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2015_1(2)_27)].

47. Попович О. В. Проблеми організації обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами / О. В. Попович, В. А. Рябошапка // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 5.: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2014_5_26].

48. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV: [<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>].

49. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов’язань, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879: [<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>].

50. Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III: [<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>].

51. Росоха М. М. Актуальні проблеми кредитування фінансово-господарської діяльності підприємств / М. М. Росоха, Г. В. Войтенко. // Вісник Черкаського університету. – 2015. – № 12.

52. Стахів О. Я. Етапи здійснення аудиту кредитних операцій / О. Я. Стахів // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2012. — Вип. 9(3). – С. 334-341.: [[http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9\(3\)_49](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9(3)_49)].

53. Столяров В. Ф. Формування методичного забезпечення оцінки та переоцінки вартості забезпечення кредитних операцій / В. Ф. Столяров, Д. М. Артеменко // Збірник наукових праць [Буковинського університету]. Економічні науки. – 2014. – Вип. 10. – С. 5-16.: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpn_2014_10_3].

54. Тивончук О.І. Система внутрішнього контролю кредитних операцій: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2013_23_128].